

Satversmes tiesas sēdes stenogramma

2002.gada 19.februārī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aivars Endziņš

A.Endziņš

Tiesas sēdi lietā nr.2001-12-01 "*Par likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantam*" pasludinu par atklātu.

Lietu izskata Satversmes tiesa pilnā sastāvā. Tiesneši: Jelāgins, Lepse, Ušacka, Čepāne, Skultāne, Apsītis un Endziņš.

Lietas dalībnieki: konstitucionālās sūdzības iesniedzēji Mārtiņš Draudiņš, Valdis Eglītis, Viktors Purnālis.

Saeimu pārstāv Saeimas Juridiskā biroja vadītājs Gunārs Kusiņš.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi? Nav.

Saeimas pārstāvim?

G.Kusiņš

Godātā tiesa! Man būtu lūgums pievienot lietas materiāliem no Labklājības ministrijas saņemtos datus par situāciju sociālās apdrošināšanas speciālajā budžetā 1991.-2002.gadā. Šī informācija ir lietas materiālos dažādos dokumentos un nav apkopota vienā atsevišķā tabulā. Šī tabula ir uz vienas lapas, šeit ir atsevišķa pavadvēstule un viena lapa. Man būtu priekšlikums pievienot to lietas materiāliem, lai viņu varētu izdalīt lietas dalībniekiem. Tas neapšaubāmi uzlabos diskusiju kvalitāti. Paldies.

A.Endziņš

Lietas dalībniekiem nav iebildumu?

M.Draudiņš

Nav iebildumu, bet vienu eksemplāru labprāt saņemtu.

A.Endziņš

Mēs pavairosim un jūs tūlīt saņemsiet. Pievienojam lietai.

Tiek izsludināts pārtraukums 10 minūtes.

(Pārtraukums)

A.Endziņš

Pieteikuma iesniedzējiem kopijas tika izsniegtas, ja?

Tiek uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. Tiks nolasīts tiesneša ziņojums.

Lūdzu, Skultānes kundze!

I.Skultāne

2001.gada 25.septembrī Satversmes tiesas 3.kolēģija pieņēma lēmumu par lietas ierosināšanu pēc Mārtiņa Draudiņa un Valda Eglīša konstitucionālajām sūdzībām.

10.oktobrī 1.kolēģija pieņēma lēmumu par lietas ierosināšanu pēc Viktora Purmaļa konstitucionālās sūdzības.

Visās konstitucionālajās sūdzībās un Mārtiņa Draudiņa konstitucionālās sūdzības precizējumā iesniedzēji apstrīd likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26.punkta atbilstību Satversmes 91. un 109.pantam, kā arī starptautiskā pakta par sociālajām, ekonomiskajām un kultūras tiesībām 9.pantam.

Lietas ierosinātas "Par likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 26.punkta atbilstību Satversmes 91. un 109.pantam".

Ar tiesneša lēmumu lietas apvienotas vienā lietvedībā.

Atbildes rakstus no Saeimas Satversmes tiesa ir saņēmusi 2001.gada 17.un 29. oktobrī.

Lietas sagatavošanas gaitā tika pieprasīti papildus paskaidrojumi un dokumenti no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras, Pasaules bankas Latvijas biroja, Valsts kontroles.

Minētās institūcijas atbildes ir iesniegušas un atbildes vēstules kopā ar papildus iesniegtajiem dokumentiem ir pievienotas lietai.

Bez tam lietai pievienoti normatīvo aktu teksti, izraksti no Saeimas sēžu stenogrammām un arī citi materiāli.

Lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai pieņemts 2001.gada 27.decembrī.

Paziņojums par lietas izskatīšanu publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" 2002.gada 3.janvārī.

Lietas dalībniekiem par tiesas sēdi paziņots šā gada 2.janvārī rakstiski.

Ar lietas materiāliem ir iepazinušies pieteikuma iesniedzējs Mārtiņš Draudiņš un Saeimas pārstāvis - Saeimas Juridiskā biroja vadītājs Gunārs Kusiņš.

Pirms tiesas sēdes no konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem Mārtiņa Draudiņa, Valda Eglīša un Viktora Purmaļa ir saņemti un pievienoti lietai papildus paskaidrojumi, kā arī iesniegumi par neizmaksātās pensijas daļas kopsummām.

Bez tam, jāpiebilst, ka 2001.gada 20.decembrī Saeima ir izdarījusi grozījumus likumā "Par valsts pensijām". Šie grozījumi stājās spēkā ar šī gada 1.janvāri.

Un grozījumu pārejas noteikumu 26.punktu izteica citā redakcijā gan neatceļot pensijas izmaksu ierobežojumus strādājošajiem pensionāriem un negrozot arī to noteikšanas nosacījumus, taču nedaudz palielinot izmaksājamās pensijas apmērus.

A.Endziņš

Paldies. Tiesnešiem ir jautājumi Skultānes kundzei? Nav. Paldies.

Tālāk tiek dots vārds konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem lietas faktisko apstākļu izklāstam un juridiskajam pamatojumam.

Brīdinu, ka jums visiem trijiem kopā laiks pēc likuma nedrīkst pārsniegt 30 minūtes.

Vai visi jūs runāsi jeb viens no jums? Visi. Lūdzu, tad sekojiet laikam.

Kurš pirmais? Draudiņa kungs? Lūdzu!

M.Draudiņš

Godājamā Satversmes tiesa! Cienījamie masu mediju pārstāvji! Mani kolēģi - aplaupītie pensionāri!

Es šeit stājos Satversmes tiesas priekšā un apsūdzu likumdevēju trīs dažādu rupju pārkāpumu izdarīšanā pret strādājošajiem pensionāriem.

Pirmais šā pārkāpuma veids ir nihilistiska attieksme pret republikas galveno konstitucionālo normu, tas ir, pret Latvijas Satversmi, kurā pārkāpti ir ne tikai divi punkti, kā šeit tika minēts, bet ir arī pārkāpts trešais punkts - 107.pants.

Tālāk. Ir pārkāpumi, kas veikti pret starptautiskām normām, kurus ir ratificējusi Latvijas valsts, respektīvi, ir pārkāpts pakts par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. Pārkāpts ne tikai 9.punkts, ko mēs esam uzrādījuši, pārkāpta ir arī 11.punkta 1.daļa.

Un visbeidzot. Šie grozījumi praktiski pārkāpj pat pašu Pensijas likuma 12.punktu, jo te uzrādās pilnīga neatbilstība Pensijas likuma 12.punktam, kas precīzi nosaka pensijas aprēķina formulu un konstantos rādītājus, kas ieiet šajā formulā.

Tālāk. Otrs no pārkāpuma veidiem, ko es inkriminēju likumdevējam un viņa vadītajai toreizējai Šķēles kunga valdībai, ir tas, ka notiek sistemātiska un atklāta Latvijas tautas un to skaitā strādājošo pensionāru krāpšana. Šī krāpšana izpaužas tādējādi, ka Saeimas personāls apzinādamies to, ka šī norma par strādājošo pensionāru pensiju ierobežojumu ir antikonstitucionāla, un ņemot vērā dažu starptautisko institūciju spiedienu uz Latvijas valdību, pieņēma lēmumu, ka šī norma tiks pārtraukta 2001.gada laikā. Teiksim, šo konstitucionālo normu pārkāpums tika vairākkārt... šī atcelšana tika vairākkārt atcelta. Vispirms šis pārtraukums tika nozīmēts uz 2001.gada 1.janvāri, pēc tam uz 2001.gada 1.jūliju, tad uz 2002.gada 1.jūliju un beidzamais ir aprīļa joks, kad valdība iesniedza priekšlikumu pārtraukt šo pensionāru pensijas lielākās daļas izņemšanu ar 2002.gada 1.aprīli. Nu, tas, protams, izrādījās kārtējais aprīļa joks no valdības puses.

Tā... Es neapskatīšu tuvāk vairāk šo jautājumu, bet ķeršos pie trešā jautājuma, kas manuprāt ir visnopietnākais un kam jau ir nedaudz krimināls raksturs.

Respektīvi, vispirms tad man ir jāapskata jautājums par pensijas likumiem kopumā. Es esmu iepazinies ar daudzu pasaules valstu pensijas likumiem. Viņiem ir lielas atšķirības vienam no otra, bet visi viņi dalās divās galvenajās grupās.

Vienā grupā ir tad, kad tiek pieņemts par pamatu nostrādātais darba laiks un pensijas tiek principā nivelētas. Otrs pensijas likuma veids ir, kurā piedalās arī Latvijas valsts un tajā piedalās vairākas Eiropas valstis, arī Amerika, kurā par pamatu tiek pieņemts ieguldījums, ko katrs cilvēks ir ienesis savā personīgajā pensijas fondā. Tiek veikta personīgo pensijas fondu rūpīga uzskaitē, tas viss tiek reģistrēts, cilvēkiem tas ir zināms, tas nav noslēpums, un līdz ar to šis likums paredz principu: cik tu ieguldi savā pensijas fondā, tik tu vari cerēt no šī pensijas fonda izņemt, nodzīvojot valsts noteikto pensionāru vecuma laiku līdz viņa nāvei. Šie lielumi ir konstanti, nav grozāmi un viņi tiek noteikti pēc formulas, kas ir likuma "Par valsts pensijām" 12.pantā precīzi formulēti

Es viņu mazliet atkārtosu, tas ir, $P = K : G$. Ko nozīmē šie burti? P = pensija gada apjomā, ko dalot ar 12 saņem mēneša pensiju, K = personālajā pensijas fondā ieskaitītie līdzekļi un G = valsts pasūtījums, tas ir, respektīvi tas gadu skaits, kas ir paredzēts, ko šis pensionārs nodzīvos un šajā laikā saņems savu pensiju.

Kāpēc es viņu saucu par valsts pasūtījumu? Tāpēc, ka Apvienotā Nāciju organizācija tajā gadā, kad es gāju pensijā, noteica, ka vidējais mūža vecums, viņi aprēķināja pa visām valstīm kopumā, bet vidējais mūža vecums Latvijā bija 68,4 gadi. Tātad 6,4 gadi virs mana pensijas nozīmētā vecuma, kas ir noteikts ar likumu Latvijas valstī. Kā saka mūsu Statistikas pārvalde, kas strādā, lai mēs Eiropā tiktu iekšā, mazliet aiz ausīm ir pievilksusi šo pensijas vidējo vecumu, izslēgusi ārā no tā visus pašnāvniekus, kas izdarījuši pašnāvības, izslēgusi ārā, teiksim, tos, kas gājuši traģiskos negadījumos bojā, izslēgusi ārā, kas nomiruši jaunībā, rezultātā šis pensijas vecums mums par sešiem gadiem ir pastiepts.

Pēc mūsu Statistikas pārvaldes datiem šis pensijas vecums iznāk no 74 gadiem... mūža ilgums vidējais ir 74 gadi. Pēc mūsu valsts pasūtījuma, kurš manā gadījumā konkrēti ir 18,41, tas nozīmē, ka man ir jānodzīvo ilgāk par 80 gadiem. Tātad es pārsniedzu visus rekordus, teiksim, ne tikai es, bet visa Strasbūra, pensionāri tajā skaitā, visi strādājošie, nestrādājošie, pārsniedz šos 80 gadus.

Ko tas nozīmē, ka es šo 80 gadu laikā varu iztukšot jeb izņemt laukā to pensijas daļu, ko es esmu ieguldījis savā personīgajā pensijas fondā. Šinī gadījumā, ja ir šāda uzskaitē, tad jau šis mans ieguldītais pensiju fonds var tikt uzskatīts par manu īpašumu, jo viņš ir atvilks, jūs ziniet, kā formējas šis pensiju fonds, viņš tiek atvilks no manas algas un no tās virspeļņas, ko es esmu devis ar savu darbu. Respektīvi, kopā viņš nonāk manā pensiju fondā. Bet šajā manā pensiju fondā ne valsts, ne Saeima nav ieguldījusi ne santīma iekšā. Un tagad man ir neskaidrs viens jautājums, ko es lūdzu savam oponentam varbūt tuvāk paskaidrot.

Ja man ir pensijas formula, kas precīzi nosaka, kā manu pensijas fondu daļa ar valsts noteikto gadu skaitu, kas ir, protams, stipri palielināts, trīskārt pret Apvienotās Nācijas Organizācijas aprēķināto vidējā mūža vecuma vīriešiem Latvijā... nu, es pieņemu, ka tas ir par pamatu pareizs, jo mūsu likumdevējs šinīs lietās diez vai kļūdās... Tad kā var būt, ja mana pensija, teiksim, ir aprēķināta precīzi, ja likums nosaka, ka no 62 gadiem es esmu tiesīgs saņemt pensiju, tad man ir jautājums - kur paliek $\frac{3}{4}$ katru mēnesi no manas pensijas? Kur paliek mana nauda? Mans personīgais īpašums. Tas ir viens jautājums, ko es uzstādu Saeimas pārstāvim. Viņš atbildēs droši vien.

Nākošais jautājums, ko es uzstādu, ir tāds. Ja es esmu nopelnījis savu algu, daļu es esmu ieguldījis savā pensiju fondā, bet daļu es esmu ieguldījis krājbankas kontā. Ja no šī krājbankas konta blēdīgs banķieris izņem manus ieguldījumus un, teiksim, neliekās ne zinīs, kad es prasu, lai atdod manu naudu, kas notiek ar šo banķieri? Viņu liek cietumā. Kas notiek ar Saeimas pārstāvjiem, kuri ar balsošanas principu ir izbalsojuši manas pensijas personīgo fondu? Viņi var tāpat nobalsot un palielināt savas algas. Tā ir starpība.

Tālāk. Kā jau es teicu, es iepazīnos ar pasaules pensiju likumiem, iekams es stājos augstās tiesas priekšā. Un es neatradu nevienu gadījumu, kad šādā veidā nobalsojot var atņemt cilvēkiem pensijas. Viens gadījums bija - tas bija Polpota režīms Kambodžā. Bet tur bija vēl sliktāk, nekā Šķēles kunga režīmā Latvijā, teiksim, ka sakot, tur Polpots noņēma visas pensijas un cilvēki vienkārši mira badā. Ja mums Latvijā, kā jūs zināt no statistikas datiem, ir otrais augstākais pašnāvības līmenis Eiropā, tad Kambodžā šis pašnāvību līmenis bija vēl trīsreiz augstāks nekā Latvijā.

Nu, tas tā ieskatam un vēsturiskai bildei. Tātad, man nav skaidrs, kur paliek no manas pensijas atņemtās $\frac{3}{4}$? Es pielaižu gadījumu, ka Saeimai patreiz ir budžetā grūtības ar naudu. Tādā gadījumā varēja rīkoties ļoti korekti, ļoti gudri, nepārkāpjot ne Satversmi, nepārkāpjot ne citas likumdošanas normas, bet atrisināt šo problēmu. Šādu risinājumi ir vairāki. Teiksim, kā es jau teicu, ka es iepazīnos ar pasaules pensiju likumiem, tad katra valsts ir tiesīga noteikt, no cik gadiem cilvēks drīkst iet pensijā. Mēs to... bija 60 gadi, mēs noteicām 62. Man ir zināmas valstis kā Vācija, kur ir 65 gadi, ir Norvēģija, kur ir augstākais dzīves standarts pasaulē un viņiem ir noteikts šis pensionēšanās vecums 68 gadi. Bet šis pensionēšanās vecums ir noteikts ar likumu. Un viņu nevar stāpīt kā gumijas lelli, kā saka. Mēs nosakām jums 62 gadi, bet pensijas mēs jums noņemam. Tas nav ... te nav tiesiska pamata apakšā zem tā.

Tātad, ja likumdevējs gribēja ietaupīt līdzekļus, viņš varēja palielināt šo pensionēšanās vecumu, tad nebūtu pārkāpts Satversmes 91.pants, kas nosaka, ka nedrīkst būt pielaista nekāda diskriminācija starp cilvēkiem Latvijā.

Šinī gadījumā ir acīmredzama un neapstrīdama diskriminācija starp strādājošajiem pensionāriem un nestrādājošajiem pensionāriem. Šīs diskriminācijas pamatā ir strādāšana vai nestrādāšana. Bet jāatceras, ka tās ir divas dažādas likuma normas. Par pensijām ir likuma normas, ko nosaka sociālās apdrošināšanas likums, viens, likums par valsts pensijām, divi, vēl likums par sociālajiem pabalstiem, trīs. Bet, kā sakot, par strādāšanu ir pavisam citas likumdošanas normas, to nosaka... tās ir divpusējas attiecības starp darba devēju un darba ņēmēju un valstij šeit nav nekādas darīšanas par to, ja es esmu spējīgs strādāt un gribu strādāt, tas ir viens.

Otra diskriminācijas forma šajā pašā likumā ir pat starp strādājošajiem pensionāriem. Tātad tas, kas varbūt ir sliktāk strādājis vai kas pelnījis mazāku algu, viņš saņem 60 latus mēnesī, un viņš it neko nezaudē, bet tas cilvēks, kas ir ar savu darbu devis lielu ieguldījumu, un es arī esmu devis ieguldījumu, man, piemēram, 1998.gadā bija apmēram 3000 mēnesī vidējā alga. Tātad es esmu devis lielu ieguldījumu, bet atpakaļ es viņu nevaru saņemt. Tāpēc, ka likumdevējs nobalsojot ir, godīgi sakot, aplaupījis manu īpašumu, manu personīgo pensijas fondu. Un to es nevaru pielaist. Jo likums arī nosaka to, ka katram pilsonim ir savs īpašums ir jāaizstāv un lūk, es stāvu Satversmes tiesas priekšā un gribu aizstāvēt savu personīgo īpašumu - savu personīgo pensijas fondu.

Tālāk. Par diskrimināciju es runāju. Es pieskaršos nedaudz 107.panta pārkāpumam. 107.pants nosaka, ka jebkurš cilvēks, kurš strādā darbu, par savu darbu ir tiesīgs saņemt algu. Manā gadījumā piemēram... es strādāju, saņemu algu šobrīd, bet es zaudēju pensijā daudz vairāk nekā es saņemu šo algu. Lieta tāda, ka es zinu, ka visi gudri pensionāri atsaucoties uz likumdevēju blēdīgo likumu vienkārši strādā un saņem konvertos, nemaksājot nodokļus, saņem naudu konvertos un neskaitās darbā un saņem pilnu pensiju. Es cilvēks gribēju arī šādu pašu veidu sarunāt ar zviedru firmu, kurā es esmu konsultants. Zviedri man uz to atbildēja tā: ja jūs valdība blēdīga ir attiecībā pret jums, tad jūs kā Latvijas Republikas pilsoņi nedrīkstat būt blēdīgi attiecībā pret savu valsti. Tādā veidā es biju spiests turpināt savas darba attiecības un zaudēt lielu naudu. Jo mana pensija ir 230 lati mēnesī un tagad saņemot 54 latus, es zaudēju apmēram 176 latus mēnesī. Tas iznāk $\frac{3}{4}$ no manas pensijas.

Tagad es saskaitīju kopā, ka šādā veidā no mana pensijas fonda, teiksim, šo piecu gadu laikā, kamēr pensija strādājošajiem pensionāriem tika aplaupīta, man tiks nolaupīts.. man personīgi tiks nolaupīts vairāk kā 8000 latu. Es neesmu mierā ar šādu mana pensijas fonda izlaupīšanu.

Tātad es pieprasu, lai šāda, teiksim, nelikumīga antikonstitucionāla likumdošanas norma tiktu apmainīta.

Tagad kāpēc... es atvainojos... ar laiku kā... Kāpēc neiet kopā šis 26.pants ar pašu Pensijas likuma 12.pantu? Tāpēc, ka Pensijas likumdošanas 12.pants principā nosaka, kādā veidā rēķina pensiju. Ja gribēja darīt to tā, ka patreiz nemaksāt, bet maksāt kaut kad vēlāk, tad vajadzēja diferencēt šo lietu, veidot diferenciālu vienādojumu, šīs ¾ no manas pensijas, kas man tiek praktiski nolaupīts, atskaitīt atpakaļ manā personīgajā pensiju fondā. Bet tad nākošajā mēnesī manas pensijas lielums pieaug, jo līdz ar to daļījums K : G būs lielāks. Un tā katru mēnesi atskaitot no manas pensijas, no mana pensiju fonda izņemtos ¾ manas pensijas summas un ieskaitot atpakaļ manā pensiju fondā, tad viss būtu kārtībā. Es saņemtu vēlāk varbūt šo pensiju, bet tagad es arī vēlāk viņu nesaņemšu, jo man viņa vienkārši brutālā veidā tiek nolaupīta.

Tas ir par šo jautājumu.

Laikam laiks... Es tikai pateikšu to, ka par 107.punktu konkrēts cietējs ir šeit blakus sēdošais Valdis Eglītis, kas to pastāstīs tuvāk un tuvāk par Pensijas likuma atbilstību 109. pantam pastāstīs Viktors Purmalis, kas ir Vidzemes priekšpilsētas Sociālās aprūpes nodaļas priekšnieka vietnieks. Tā kā viņš tieši nodarbojas ar šīm sociālajām aprūpēm.

Un nobeigumā es gribu pateikt, ka es izlasīju un iepazīnos ar Saeimas uzrakstīto atbildes vēstuli. Es ilgi domāju un nesapratu vienu lietu - vai tā vēstule ir uzrakstīta tādēļ, lai mēģinātu muļķot Satversmes tiesu, vai vienkārši likumdevējs pats neorientējas savās likumdošanas normās.

Nu es varētu nocitēt, teiksim, kas ir rakstīts... nu, es necitēšu, lai ietu īsāk... Īsi sakot, likumdevējs uzskata tā, ka 109. Satversmes pants nav pārkāpts tāpēc, ka visiem cilvēkiem ir tiesības uz sociālajiem pabalstiem. Līdz ar to neviens badā nevar nomirt un sociālās normas nav pārkāptas.

Šeit es gribu augstajiem kungiem no likumdevēja darīt zināmu, ka eksistē divas sociālās drošības formas. Viena forma ir tā, teiksim, ko katrs cilvēks ar savām iemaksām, ar savu personīgo naudu mūža garumā nodrošina sev apdrošināšanu un otra forma ir tā, ka tiem cilvēkiem, kas nepakļaujas šim Pensijas likumam, kas nevar saņemt šo pensiju, viņam valsts dod sociālo palīdzību. Šīs divas formas strādā paralēli un viņas nekādā gadījumā nedrīkst jaukt kopā. Un pēc tam izdarīts no šitā ķīseļa, ka sajaukts tiek kopā, tiek izdarīts secinājums, ka tā kā sociālā palīdzība tiek sniegta, tad pensijas vairs nav jāmaksā. Es neredzu šeit arī šajā dokumentā nekādu argumentāciju, kāpēc varētu izdarīt šādu secinājumu.

Tas ir, teiksim... nu, man būtu vēl daudz ko teikt, bet es saprotu, ka es esmu pārtērējis laiku laikam, ja... Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Nākošais Eglīša kungs? Purmaļa kungs? Lūdzu!

V.Purmalis

Augsti godātais priekšsēdētāj, augsti godātā tiesa! Es, Viktors Purmalis, pēdējos astoņus gadus strādāju par Rīgas Vidzemes priekšpilsētas Sociālās palīdzības dienesta vadītāja vietnieku.

Savā ikdienas darbā pilnībā es esmu iepazinies ar sociālo situāciju pilsētā un pilnībā pārvalda tiesiskās normas šajos jautājumos.

Tādēļ mani pārsteidz Latvijas Republikas Saeimas atbildes raksts Satversmes tiesai, kurā apzināti vai nezināšanas dēļ sajaukti sociālās drošības pasākumi.

Obligātā sociālā apdrošināšana, ko nosaka 1997.gada 1.oktobra likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu" un likums "Par sociālo palīdzību", kurš apstiprināts 1995.gada 26.oktobrī.

Sociālā apdrošināšana balstās uz strādājošo sociālā nodokļa iemaksu pensijas fondā, tādējādi strādājošais indivīds, sasniedzot pensijas vecumu saņem savus uzkrājumus maksājumu veidā, ko sauc par pensiju. Sociālās palīdzības likums nosaka valsts sociālo pabalstu veidus un to izmaksu kārtību.

Saeima savā rakstā piemin valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Jā, tāds pabalsta veids ir. Bet to piešķir personām, kuras nesaņem valsts obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas. Tas ir likuma 18.panta 1.punkts. Sociālā palīdzība parasti tiek sniegta individuāli izvērtējot iespējas, apsekojot tās materiālo un citu resursu stāvokli.

Dažkārt pensiju apmērs ir neliels, īpaši tiem, kuriem pensija tika piešķirta līdz 1996.gadam, vai arī vēlākajos gados, kuri pirms pensijas nebija strādājuši vai arī par kuriem nebija veiktas obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Šajos gadījumos pašvaldības no saviem līdzekļiem ar sociālās palīdzības dienesta starpniecību piešķir dažādus sociālās pabalstus, lai cilvēks būtu sociāli nodrošināts.

Un šeit es gribētu uzsvērt, ka personas tiesības uz sociālo nodrošinājumu sociālās apdrošināšanas formā nevar aizstāt ar tiesībām uz sociālo palīdzību.

Mēs, strādājošie pensionāri, neprasām, lai mums piešķir sociālos pabalstus. Mēs prasām, lai mūsu nopelnītās un piešķirtās pensijas par mūža darbu izmaksā pilnā apjomā nevis divu vai trīs sociālo pabalstu apmērā.

Pārejas noteikumu 26.punkts likumā "Par valsts pensijām" radījis netaisnību pret strādājošajiem pensionāriem nedodot viņiem saņemt godīgi nopelnītās pensijas pilnā apmērā. Tādējādi radot materiālus zaudējumus. Personīgi es, rēķinot uz šā gada februāri, esmu zaudējis 1451 latu. Tas ir materiālajiem zaudējumiem.

Bet šīs netaisnīgās normas sakarā gribu pieminēt vēl citas nekārtības. Pirmkārt, jaunāka paaudze, redzot, ka šodien viņu vecākiem netaisni, es nesaku nelikumīgi vai prettiesiski, par to lems cienījamā tiesa, tiek liegta iespēja saņemt pilnu pensiju, diezin vai pilnībā uzticēsies Pensijas likuma drošībai un centīsies izvairīties no obligātās sociālās apdrošināšanas maksājumiem.

Tālāk. Svārstīgākie indivīdi acīmredzot meklē ceļus, kā apiet šos pārejas noteikumus saņemot vienlaicīgi pilnu pensiju un strādājot saņemot naudu aploksnēs. Tādējādi valsts nesaņem nodokļu maksājumus, tanī skaitā maksājumus sociālajai apdrošināšanai. Valsts institūcijās strādājošiem praktiski šīs manipulācijas ir liegtas.

Tālāk. Daļa strādājošo pensionāru vispār ignorē noteikumus, par ko liecina Valsts kontroles ziņojums, ka Latvijas Republikas likumdošanā nav paredzēti konkrēti kontroles mehānismi, kuri jāveic iestādēm, kas administrē sociālos pakalpojumus. Tas ir, valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai.

Faktiski uzraudzība no valsts puses par pareizu pensiju izmaksu pensionāriem netiek veikta.

Un pēdējais. Daļa strādāt gribošu un varošu pensionāru ir spiesti aiziet pensijā, ieslīgt bezdarbībā, strauji pārtraucot aktīvu darbību valsts ekonomikas augšupejas nodrošināšanā. Un mēs zinām, ka vislielākais netikums ir bezdarbība. Tā veicina depresiju, slimības, par kurām cilvēki nedomā strādājot, nestrādājošie pensionāri valstij izmaksā dārgāk nekā nodarbinātie, jo sevišķi veselības aprūpē. Strādājošie pensionāri veicina lielāku konkurenci darba tirgū, kas sekmē jaunā darbaspēka kvalitatīvu izaugsmi.

Un nobeidzot. Starptautiskie eksperti atzīst, ka ar pensijas politiku nedrīkst risināt visus sociālos jautājumus, jo jebkurš šāds solis rada tikai problēmas, kas apdraud pensiju sistēmas ilgtermiņu, stabilitāti un to nedrīkstētu pieļaut. Tas ir publicēts "Latvijas Vēstneša" 57. numurā 2001.gada 10.aprīlī.

Paldies par doto vārdu. Paldies par uzmanību.

A.Endziņš

Paldies, Purmaļa kungs. Eglīša kungs... diemžēl jūsu kolēģi jau ir laiku iztērējuši... ir 4 minūtes. Ja jums vajag vairāk... Lūdzu!

V.Eglītis

Godājamā tiesa! Manā situācijā kā strādājošam pensionāram 107.pants lika man pārtraukt darba attiecības, jo finansiālā ziņā man darba attiecības vairs nebija ne man, ne firmai nebija izdevīgas, jo saņemot pensiju 230 latu un strādājot par 120 latiem firmā, man iznāca zaudējumi daudz lielāki un arī firmai zaudējumi un tāpēc es biju spiests pārtraukt šīs te darba attiecības un palikt tikai uz pensiju, kaut gan vēlēšanās strādāt un tāpat arī firmai mana tieši vajadzība firmai ir.

Un tāpēc mana prasība ir, lai es varētu strādāt, saņemt savu nopelnīto pensiju, jo man kā strādājošajam pensionāram ļoti daudz atskaitīja pagājušajā periodā. Summa, kura ir minēta prasībā... un tāpēc mans lūgums un prasība tiesā ir lai būtu iespēja cilvēkiem strādāt, saņemt pilnu atalgojumu un arī, protams, nopelnīto pensiju. Paldies.

A.Endziņš

Paldies, Eglīša kungs.

Kādi jautājumi tiesnešiem ir? Skultānes kundze. Lūdzu!

I.Skultāne

Man katram pa jautājumam. Vispirms Draudiņa kungam.

Draudiņa kungs, man būtu tāds precizējošs jautājums. Jūs minējāt, ka... tā tad jūs uzskatāt, ka pensijas kapitāls ir jūsu īpašums, jūs varat ieguldīt savas iemaksas pensiju fondā. Es tomēr gribētu precizēt. Jūs pensijā aizgājāt 1999.gadā?

M.Draudiņš

1999.gadā aizgāju.

I.Skultāne

Pensija jums tika aprēķināta pēc likuma "Par valsts pensijām", kas tika pieņemts 1995.gadā. Sakiet lūdzu, zinot šo likumu, kāda tā pensijas aprēķināšanas kārtība ir noteikta, ne tikai 12.pantā, bet arī pārejas noteikumu 13.punktā, tā tad es saprotu, ka jūsu pensijas kapitāls... pensijas kapitāla sākotnējā daļa tika prezumēta... šis apmērs, pieņemot, ka jūs strādājot līdz 1996.gadam esat izdarījis iemaksas it kā no tās algas, kādu jūs saņēmāt periodā no 1996. līdz 1999.gadam.

M.Draudiņš

Nē, ne tā. Galīgi ne tā.

I.Skultāne

Jums pēc cita likuma aprēķināja pensiju?

M.Draudiņš

Es jums varu sniegt skaidrojumu, ja jūs man atļautu. Lieta ir tāda, ka man aprēķināja... vispirms tā... Padomju laikos mana alga, kad ministru algas vidēji bija apmēram ap 450 - 500 latiem... rubļiem, mana alga šajā laikā bija 2000 rubļi mēnesī. Bet šajā pensiju likumā, kas arī nav visai taisnīgs, bet tur es neapstrīdu, jo tas ir visiem vienāds, tiek pieņemts vienāds vidējais pa visu valsti, it kā mana alga būtu 80 latu mēnesī. Tā tad es ļoti daudz zaudēju. Es esmu zaudējis dubultīgi... es zaudēju tāpēc, ka jūs zināt, ka sakarā ar tā laika likumiem, ja bija, tā sakot valsts apbalvojumi augstākie, tad par to jau bija personālā pensija, kas noteica pirmām kārtām pensiju lielumu un vēl arī citas papildus lietas, kas saistītas ar personālo pensiju. Es biju apbalvots ar Latvijas Augstākās Padomes Prezidija Goda rakstu un medaļu un tas man nodrošināja personālo pensiju. Bet sakarā ar laika maiņu es to visu zaudēju. Es zaudēju arī savus lielos ieguldījumus pensiju fondā, kas toreiz bija solidārs pensiju fonds, es ieguldīju vairāk, citi mazāk, bet visi saņēma aptuveni vienādi. Es neapstrīdu to jautājumu.

Bet saņēmu es šo pensiju izejot no 80 latiem mēnesī. Tas bija apsmieklis man, bet es to pieņēmu kā likteni.

I.Skultāne

Es atvainojos, bet tad jūs pārbaudījāt konkrēti šo aprēķinu, jo pēc Pensijas likuma pārejas noteikumu 13.punkta bija jāņem citi lielumi vērā.

M.Draudiņš

Es atvainojos... Jūs droši vien zināt, ka algu aprēķini... par iepriekšējo periodu tiek ņemts vērā tikai darba stāžs un nekas vairāk. Un izejot ar vidējo, ar valstī vidējo algu. Tas tiek ņemts vērā. Bet tikai 80 latu apmērā...

I.Skultāne

Nē, 1999.gadā aizejot pensijā, vidējā apdrošināšanas iemaksu alga... apdrošinātās personas 36 mēnešu vidējā apdrošināšanas iemaksu alga laikā no 1996. līdz 1999.gadam.

M.Draudiņš

Tas ir pats par sevi.

I.Skultāne

Nevis vidējā, bet jūsu.

M.Draudiņš

Tā ir manējā un tas ir...

I.Skultāne

Tātad rēķinot sākotnējo pensijas kapitālu par nostrādātajiem gadiem līdz 1995.gadam, šis pensiju kapitāls tika rēķināts ņemot vērā jūsu, konkrēti jūsu vidējo apdrošināšanas iemaksu algu laikā no 1996. līdz 1999.gadam.

M.Draudiņš

Nē, nu tas tā nav. Tad jāpieprasa papildus prasība no...

I.Skultāne

Paldies. Es sapratu jūsu atbildi...

M.Draudiņš

Tad jāprasa papildus atbilde no tiem, kas aprēķināja pensiju. Es pasaku, es prasīju viņiem - cik man tad ir ņemts par šo visu laiku, par šiem 30 gadiem, ko es esmu strādājis pie padomju varas - 80 latu. Manu tūkstoš latu vietā.

I.Skultāne

Un otrs jautājums. Nu tomēr zinot, kāda bija pensiju sistēma laikā līdz 1991.gadam... Vai ir jums konkrētas ziņas... konkrēti, vai jūs individuāli tikāt iemaksājis no savas nopelnītās algas pensiju fondā laikā līdz 1991.gadam, vai tomēr jūs arī pakļāvāties šai pensiju sistēmai sociālajā nodrošināšanā, kāda bija padomju gados, neizdarot reāli nekādas iemaksas?

M.Draudiņš

Tanī laikā nebija paredzēts princips, ka katrs var pats sev maksāt pensiju fondos līdz 1991.gadam. Tas sākās 1996.gadā un tad arī beidzās.

I.Skultāne

Es to zinu, bet tādēļ es jums jautāju, varbūt, ka jūs esat pats individuāli izdarījis...

M.Draudiņš

Es neesmu izdarījis neko individuāli, bet man... es strādāju valsts iestādē - sākumā Latvijas Republikas Valsts celtniecības... Ministru padomes Celtniecības komitejā un pēc tam Ministru padomes Fiziskās kultūras un sporta komitejā. Šīs ir valsts iestādes. Un es uzticējos šīm iestādēm un viņas par mani maksāja attiecīgos maksājumus.

I.Skultāne

Precīzāk, jūs pakļāvāties tai kārtībai, kāda bija padomju laikā.

M.Draudiņš

Jā.

I.Skultāne

Paldies.

M.Draudiņš

Un man nav iebildumu pret to.

I.Skultāne

Man jautājums būtu Purmaļa kungam. Sakiet, lūdzu, no kā jūs izdarāt secinājumu, ka tiek sajaukta sociālā palīdzība ar sociālo apdrošināšanu. Vai šajā gadījumā strādājošajiem pensionāriem šī samazinātā pensijas tiek izmaksāta no valsts pamatbudžeta kā sociālās palīdzības pabalsti vai tomēr turpinās izmaksas no speciālās sociālās apdrošināšanas budžeta kā pensija?

V.Purmalis

Tiek izmaksāti no sociālās apdrošināšanas iemaksām. Viņi tiek pielīdzināti sociālajiem pabalstiem.

I.Skultāne

Nu, vienkārši šis apmērs tiek pielīdzināts, bet vai to var secināt, ka šīs sistēmas tiek sajauktas? Nu tikpat labi, teiksim, pielīdzināt šo izmaksājamo pensijas daļu varēja arī minimālajai algai.

V.Purmalis

Tas nav salīdzināms šajā gadījumā.

I.Skultāne

Nu tas acīmredzot ir izvēlēts tikai kā kritērijs šim apmēram. Bet tātad jums arī nav ziņu, ka strādājošajiem pensionāriem šo samazināto pensijas daļu izmaksātu no pamatbudžeta kā sociālās palīdzības pabalsta? Nav tā? Tikai tātad pielīdzināts ir, jūs uzskatāt, ka līdz ar to ir sajaukts...

V.Purmalis

Jā.

I.Skultāne

Paldies. Eglīša kungam arī viens jautājums.

A.Endziņš

Lūdzu!

I.Skultāne

Es... ja pareizi sapratu, tātad jūs izlēmāt pēc šiem grozījumiem likumā pārtraukt strādāt... izbeigt strādāt... Jo principā tad jums būtu pat samazinājusies piešķirtā aprēķinātā pensija... kopā, teiksim, tā izmaksājamā pensijas daļa 60 lati un alga 120, tātad jums būtu pat mazāk nekā bija pensija.

V.Eglītis

Jā.

I.Skultāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vēl kādi jautājumi ir tiesnešiem? Čepānes kundze.

I.Čepāne

Purmaļa kungam es gribēju pajautāt jums kā praktiskam darbiniekam... jūs minējāt Valsts kontroles atzinums. Un tur tiešām tā ir teikts, ka faktiski uzraudzība no valsts puses patlaban par pensijām nekas netiek darīts. Kādā veidā tad var pieķert tos pensionārus, kas strādā un saņem pilnu pensiju? Kādi ir jūsu novērojumi?

V.Purmalis

Nu es tieši ar to neesmu tik daudz saistīts. Un tā kā man nav konkrētu piemēru, tad es nemāku pateikt...

I.Čepāne

Jums arī nav... Jo, piemēram, šeit ir rakstīts, ka Centra rajonā apmēram 95,2% pensionāru, kuru darba devējs atrodas Rīgas pilsētas Centra rajonā, vispār nevar viņus pārbaudīt... Es domāju, varbūt jūs zināt, kā ir ar jūsu rajonu?

V.Purmalis

Es atvainojos... Šeit ir rakstīts precīzāk, ka sociālās apdrošināšanas aģentūra, bet es strādāju sociālās palīdzības dienestā...

I.Čepāne

Es saprotu.... Es domāju, ka jūs varbūt esat interesējies.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vēl ir kādi jautājumi? Apsīša kungs, lūdzu!

R.Apsītis

Man ir jautājums Draudiņa kungam. Sakiet, lūdzu, kā jūs vērtējat to, kā pašlaik Saeima un valdība ir uzņēmusi kursu tomēr uz tādu nopelnītās pensijas līdzekļu apjoma pakāpenisku atjaunošanu.

M.Draudiņš

Es esmu domājis par to jautājumu. Es jums atbildēšu ar līdzību. Nu iedomājieties tā, ka uz ielas vēlā vakara stundā jūs pāris bandītu aplaupa, novelk kurpes, novelk ādas jaku, noņem „pižiku” un vēl naudas maku aizņemas. Tagad jūs skrieniet pēc palīdzības, raudat un tur vēl kaut ko darāt un tie bandīti apžēlojas par jums un saka: nu tā, no 1.janvāra mēs vairs jums kurpes nost nevilksim, lai jums nesaltu kājas ziemā ejot uz mājām un vēl no nākošā gada 1.janvāra mēs jums vairs nenoņemsim arī ādas „kurtkas” un tā tālāk un 2005.gadā mēs laupīšanu pārtrauksim principā. Nu tā es to vērtēju.

A.Endziņš

Paldies. Vēl būtu kādi jautājumi? Nav.

Saeimas pārstāvis Kusiņa kungs.

G.Kusiņš

Jā, man būtu tikai pāris jautājumi.

Draudiņa kungam, kurš teica... Jūs teicāt, ka jums ir atņemta pensija. Sakiet, lūdzu, vai jums ir atņemta visa pensija jeb tikai daļa no tās jūsu pensijas?

M.Draudiņš

Saskaņā ar likumu. Jūs likumu zināt? Tiek atņemta pensija līdz minimālajam, teiksim, tam līmenim - diviem sociālajiem pabalstiem. Tātad es vispirms saņemu pensiju. Pēc tam šī pensija man tika atņemta un viņas vietā piešķirti divi sociālie pabalsti nez kāpēc. Kaut gan es to nebiju lūdzis. Pie tam, tā kā es vienkārši ignorēju šo Saeimas... man nāk prātā jau sākotnēji konstitucionāli nepamatoti lēmumi, tad es vispār nerakstīju savu personīgo lūgumu, lai man atņem man piešķirto pensiju... Tīri netīša gadījuma dēļ šeit tika uzstādīts jautājums... man Vidzemes priekšpilsētas aģentūra atrada, ka es tomēr strādāju Privatizācijas aģentūrā par konsultantu un vēl zviedru firmā par konsultantu. Un man atsūtīja „troika”... man atsūtīja ar trīs parakstiem: jums pensija tiek atņemta un par sodu, ka jūs esat pusotra gada gandrīz saņēmis nelikumīgu pensiju, mēs jums vēl noņemam 10%. Tātad es šobrīd saņemu 54 latus no manas piešķirtās pensijas 230 latiem, tātad 176 lati man vienkārši kaut kur pazūd un izgaist nezināmā virzienā no mana personīgā pensijas fonda.

G.Kusiņš

Es vienkārši gribēju precizēt vēlreiz. Sakiet, lūdzu, vai jūs šobrīd nesaņemat pensiju... es saprotu to jūsu situāciju. Es sapratu no jūsu atbildes... Bet vai jums tiek atņemta visa pensija vai tikai daļa?

M.Draudiņš

Nē, man tiek atņemta tikai daļa - tā, kas pārsniedz šo kaut kādu mistisko divu sociālo pabalstu līmeni. Tad, kad es veicu savas iemaksas savā personīgajā sociālajā fondā, man nebija šādu noteikumu, ka es nevarēšu saņemt savu pensiju, bet tās vietā man piešķirs pabalstu sociālo divkārsā apmērā vai trīskārsā kā no šā gada. Tātad es tiku apmānīts. Es uzticējos valsts institūcijai, respektīvi, likumam "Par sociālo nodrošinājumu" un uz šī sociālā nodrošinājuma pensijas likuma bāzes es veicu savas iemaksas. Es varbūt varēju strādāt arī uz konverta pamata, es to varēju strādāt, bet es uzticējos savai valstij, ka likumi ir ar likumu spēku. Un neviens man pensiju neatņems un tā vietā man neiedos kaut kādu trūkumcietēju sociālo pabalstu. Jo šis sociālais pabalsts ir vairāk vajadzīgs pavisam citām personām, tām, kas ir nabadzībā nevis man, kas ir nopelnījis savu pensiju.

G.Kusiņš

Paldies. Un otrs jautājums... cik es saprotu, tad šie konti ir personificēti no 1996.gada. Tad ir pilnīgi skaidrs, kas tur maksā un arī Skultānes kundze uzdeva šo jautājumu. Sakiet, lūdzu, vai jums nerodas tāda pārliecība, ka ir divas lietas. Vienas lietas, kas ir notikušas saskaņā ar šo padomju laikā eksistējušo sistēmu un šo nepersonificēto sistēmu līdz 1996.gadam un to sistēmu, kas ir personificēta no 1996.gada un vai no tā, ka ir šīs divas lietas, ka mēs pielīdzinām bez kaut kādiem kritērijiem to padomju laiku, vai no tā, jūsuprāt nerodas kaut kādas juridiskas konsekvences saistībā ar īpašuma tiesībām.

A.Endziņš

Kurš no jums atbildēs?

M.Draudiņš

Es varētu atbildēt uz to.

A.Endziņš

Jā, lūdzu.

M.Draudiņš

Nekādā gadījumā mums nerodas šāda lieta, jo, kā jau es tikko teicu, jūs droši vien dzirdējāt, ka es saņēmu algu, no kuras tika atskaitīti sociālie ieskaitījumi Latvijā... viņi neaizgāja uz savienību kaut kur, bet tika ieskaitīti Latvijā. Un man pie pensijas aprēķina aprēķināja tikai no 80 latiem, it kā es kā visi godīgi cilvēki, būtu saņēmis tikai 80 latus. Tas ir viens.

Otrs. Ja jau Latvijas Republika pieņēma šo Pensijas likumu, tad viņai vajadzēja ievērtēt visas šīs ārpus Latvijas laika iemaksas un Latvijas laika iemaksas. Tad, kad šis Pensijas likums tika pieņemts, viņš tika precīzi noprecizēts un mēs šim Pensijas likumam, brīvās Latvijas valsts Pensijas likumam uzticējāmies un vēl šobrīd ticam, un starp citu, pret Pensijas likumu kā tādu man nav nekādu pretenziju.

Man ir pretenzijas pret muļķīgiem 26.punkta labojumiem, kas ir pretrunā visiem iespējamajiem likumdošanas aktiem, ieskaitot Satversmi, ieskaitot starptautiskām konvencijām un ieskaitot pat pašu Pensijas likumu un ieskaitot vēl arī sociālās Apdrošināšanas likumu. Tās visas ir pretrunas. Pilnīgas pretrunas. Tur likumdevējs nav sakombinējis kopā šīs lietas.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl jautājumi? Nav.

Tad vārds tiek dots Saeimas pārstāvim.

G.Kusiņš

Augsti godātā tiesa! Šī lieta patiešām nav vienkārša un es pat pieļauju, ka daudz labāk ir stāvēt prasītāju pusē nekā atbildētāja pusē. Bet nu kādam ir jāstāv atbildētāju pusē, lai taisnība tiktu noskaidrota līdz galam.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka šīs apstrīdētās tiesību normas neatbilst Satversmes 91.pantam un arī Satversmes 109.pantam. Manuprāt, šādam viedoklim nevar piekrist, jo mums ir jāskatās visa šo normu izstrādāšanas gaita, šo normu būtība un jāaplūko arī tie starptautiskie dokumenti, uz kuru pamata radās šie konkrētie ieraksti Satversmes 109.pantā. Un kā zināms, tad Satversmes 89.pants nosaka, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem.

Tas vairākkārt ir šeit Satversmes tiesā izskanējis, ka Satversmes nodaļa, kas attiecās uz cilvēku pamattiesībām, izstrādāta ņemot vērā šos starptautiskos cilvēktiesību dokumentus un tajā skaitā arī starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām.

Pieteikuma iesniedzēji gan savā pieteikuma precizējumā, gan arī dokumentā, kas ir iesniegts neilgi pirms tiesas sēdes, vairākkārt norāda uz to, ka to interpretācija, kas viņuprāt liecina, ka šis starptautiskais pakts ir pārkāpts.

Es šeit gribētu nolasīt no starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām konkrēti 2.pantu, lai būtu skaidrs, kāda tad ir šī pakta 2.panta redakcija un ko viņa paredz.

Tātad, ikviena šā pakta dalībvalsts apņemas individuāli un starptautiskās palīdzības veidā, piemēram, sadarbojoties ekonomikas un tehnikas jomā, maksimālajos tai pieejamo resursu... es vēlētos atkārtot, tai pieejamo resursu ietvaros, veikt pasākumus, lai pakāpeniski nodrošinātu šajā paktā atzīto tiesību pilnīgu īstenošanu ar visām atbilstošajām metodēm, tajā skaitā arī pieņemot likumdošanas pasākumus.

Kā mēs varam secināt no šī 2.panta redakcijas, tad ir pilnīgi skaidrs, ka šeit šīs sociālās un ekonomiskās tiesības cieši ir saistītas ar valstī pieejamajiem finansu resursiem. Divu vienādu situāciju nav. Šie konkrētie pasākumi likumdošanā valstīs un dažādās valstīs tiek ieviesti atšķirīgos laikos un pieteikuma iesniedzēji jau pieminēja, teiksim, bagātas valstis, kuras var atļauties noteikt kaut kādus atvieglotus noteikumus vai arī kaut kādas citas valstis, kur tiek noteikts ļoti augsts pensionēšanās vecums.

Arī Satversmes tiesa ir norādījusi par to, ka sociālās un ekonomiskās tiesības ir cieši saistītas ar valsts finansiālo stāvokli un šinī gadījumā katrai valstij ir atšķirīgs labklājības līmenis un līdz ar to arī atšķirīgas ekonomiskās iespējas realizēt personu sociālās tiesības. Un tajā skaitā tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

Un Satversmes tiesa arī ir atzinusi, ka tā ir specifiska cilvēktiesību joma un šo tiesību realizācija ir atkarīga no valsts ekonomiskās situācijas un pieejamajiem resursiem. Tas ir 2001.gada 26.jūnija spriedumā Satversmes tiesas pieņemtajā.

Ja mēs paskatāmies, tad kāda ir šī pakta tālākā attīstība. Šis pakts paredz ne tikai to, ka šis paktā ierakstītais teksts tā arī paliek. Saskaņā ar paktu jeb atbilstoši pakta būtībai ir izveidotas vairākas komitejas, ir Satversmes tiesa vienā spriedumā atsaukusies arī uz tā sauktajiem Limburgas principiem, bet es gribētu vērst Satversmes tiesas uzmanību uz vienu citu dokumentu. Un tas ir 1995.gada pieņemtais šīs komitejas dokuments, kas tieši saucās: vecu cilvēku ekonomiskās, sociālās un kultūras tiesības. Tas ir pieņemts 1995.gadā - 6.vispārējie komentāri. Un šeit attiecībā uz tiesībām uz sociālo drošību komentējot šo 9.pantu, šī komisija norāda, ka termins "sociālā drošība" jeb šinī gadījumā "sociālais nodrošinājums", tiek lietoti sinonīmi, sociālais nodrošinājums nenorāda konkrētu aizsardzības līmeni, tā paredz to, ka valsts var izvēlēties konkrēti šo aizsardzības līmeni un kā pareizi minēja arī pieteikuma iesniedzējs, tad šīs pensionēšanas sistēmas valstīs ir ļoti dažādas. Ir tādas, kas ir balstītas uz individualizētām iemaksām, ir tādas, kas balstītas uz dažādiem solidaritātes principiem un tā tālāk.

Un šajos komentāros tiek arī norādīts, ka termins “sociālais nodrošinājums” ietver visus riskus, kas saistīti ar iztikas līdzekļu zaudēšanu, kas radušies tādu iemeslu dēļ, kas ir ārpus personas kontroles. Tātad ārpus personas kontroles.

Ja mēs paskatāmies šobrīd uz citiem starptautiskiem dokumentiem, Satversmes tiesas lietā ir atrodama arī starptautiskās darba organizācijas 1952.gada Konvencija, kurā ir... tas ir, Satversmes tiesas lietā nr.173, bet es gribētu vērst tiesas uzmanību uz lietas lapu nr.179, ka šeit tiek pieminēts, ka nodrošināmais gadījums iestājas pie vecuma sasniegšanas un valsts likumdošana var paredzēt pabalstu izmaksāšanas apturēšanu personām, kurām ir uz to tiesības, bet kuras nodarbojas ar kaut kādu noteiktu darbību, kas dod ienākumus un var tikt paredzēta arī pabalstu samazināšana pastāvot sistēmai, kura bāzējas uz apdrošināšanas iemaksām, ja izpeļņa, kādu saņem persona, pārsniedz noteikto summu.

Šeit es gribu pieminēt to, ka šī starptautiskās darba organizācijas konvencijai Latvijā šobrīd nav juridiska spēka, tā ir rekomendējoša, bet tā ir tāpat rekomendējoša, kā Satversmes tiesā jau vairākkārt pieminētie šie Limburgas principi, kurus valstis kā rekomendācijas uztver un cenšas ievērot.

Attiecībā uz Satversmes 109.pantu, šinī gadījumā tad mums būtu jāizvērtē, kas tad ir minēts Satversmes 109.pantā un vai šeit ir kaut kas saistīts ar tādu lietu, kas ir no personas neatkarīgu apstākļu dēļ. Kāda iemesla pēc vispār 109.pantā vispār ir uzskaitītas šīs tiesības uz sociālo nodrošinājumu. To, ko es jau pieminēju, ko komiteja ir konstatējusi - vecuma, darba nespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos. Tātad starptautisko konvenciju izpratnē šī pieeja ir tāda, ka ja no personas neatkarīgu apstākļu dēļ iestājas tāds stāvoklis, ka persona var zaudēt darba ienākumus, šinī gadījumā ir nepieciešams apdrošināt šādu risku. Uz to balstās šī sistēma un pēc šādas pieejas šī sistēma arī formulēta ir Latvijas likumdošanā.

Ja mēs runājam konkrēti par vecumu, tad vecums, protams, ir stāvoklis, kad cilvēks pats nespēj gūt ienākumus. Nu šeit var būt dažādi tie gadījumi, tāpēc ir šis termins it kā strādājošie pensionāri. Valsts no sākuma jau ir prezumējusi šo konkrēto vecumu, sasniedzot kuru, persona tiks atzīta par tādu, kas nespēj vairs gūt ienākumus un šī vecuma pensija tad tiek maksāta tieši tāpēc, kā mēs prezumējam, ka persona sasniedzot šādu cienījamu vecumu nestrādās vairāk un tādēļ viņa vairs nevarēs strādāt. nevarēs gūt ienākumus. Tas gan neizslēdz citus ienākumu veidus. Teiksim, ienākumus no kapitāla vai kā savādāk. Bet, ja mēs paraugāmies uz to vispārīgo pieeju, kāpēc šāda lieta ir, tad šinī gadījumā valsts izveido konkrētu sociālo nodrošinājuma sistēmu, lai apdrošinātu tieši šos gadījumus, ja persona vecuma dēļ vairs nespēs gūt ienākumus.

Šeit es gribu pieminēt arī likuma “Par sociālo apdrošināšanu” 3.pantu, kurā ir tad sociālās apdrošināšanas jēdziens un pamatprincipi un likumdevējs tad tieši ir noteicis, ka sociālā apdrošināšana ir pasākumu kopums, ko organizē valsts, lai apdrošinātu personas vai tās apgādībā esošu personu risku zaudēt darba ienākumus sakarā ar sociālās apdrošināšanas personas slimību, invaliditāti, maternitāti, bezdarbu, vecumu, nelaimes gadījumu darbā vai saslimšanu ar arodslimību. Tātad šie manuprāt ir šie gadījumi, kad no personas neatkarīgu apstākļu dēļ iestājas tādas sekas, un tieši ar tādu nolūku valsts izveido sociālās apdrošināšanas pasākumu kopumu, lai mazinātu šos riskus. Kāpēc ir nepieciešama šāda apdrošināšana? Tikai tāpēc, lai mazinātu šo risku gadījumā, ja persona sasniedz šādu vecumu, viņai vairs nevarēs būt ienākumu, tad mēs uzskatām, ka persona iemaksājot šo naudu savā personificētajā kontā vēlāk varēs gūt no šī konta atpakaļ naudu un šis risks tiks samazināts.

Satversmes tiesa vairākos spriedumos ir atzinusi attiecībā uz sociālo apdrošināšanu, ka šinī gadījumā šis Satversmes 109.pants ir, ja tā var teikt, aplāts ar likumu jeb likums konkretizē

Satversmes 109.pantā minēto tekstu. Bet šeit es gribētu atgriezties nedaudz pie tā laika situācijas un pieminēt to nolūku, kādēļ likumdevējs ieviesa šādus pasākumus.

Jāsaka tā, ka šo likumprojektu patiešām iesniedza valdība un sakarā ar šo likumprojektu bija diezgan lielas politiskās debātes, tā rezultātā pat Latvijā tika sarīkots arī referendums saistībā ar šo lietu, un Pensiju likums tika vairākkārt grozīts un pieteikuma iesniedzējam ir taisnība, ka sākotnēji šo likumprojektu iesniedza valdība un tā bija valdības iniciatīva.

Un lai paskaidrotu, kāpēc valdība nāca ar šādu iniciatīvu, es gribētu izmantot Saeimas sēžu stenogrammā toreizējā Tautas partijas deputāta Gundara Bērziņa teikto. Šī stenogramma ir arī Satversmes tiesas lietā. Tātad deputāts Gundars Bērziņš ir teicis tā: ka mērķis ir glābt pensiju sistēmu no sabrukuma, mēs redzam blakus esošās valstīs, kur cilvēki ilgi nesaņem pensijas un ka ir divas iespējas - vai nu glābt sistēmu no sabrukuma vai arī iet uz to, ka cilvēkam pensija šobrīd jau ir, nespēs tās saņemt, vai mēs nespēsīm tās samaksāt.

Jums nevienam šobrīd nav noslēpums, ka pensijas mēs maksājam uz eiro obligāciju aizņēmuma rēķina. Kas ir tas, kas aizņemas? Aizņemšanās notiek uz pensionāru rēķina. Šinī gadījumā es gribētu pievērst tiesas uzmanību arī tai tabulai, kas ir iesniegta un ko mēs lūdzam pievienot lietai. Šie skaitļi precīzi atspoguļo to situāciju un Labklājības ministrija šos skaitļus ir iesniegusi pēc mūsu lūguma, ka 1999.gadā, ja mēs paskatāmies un salīdzinām ar 1998.gadu, šis finansiālā bilance un tekošā gada šī bilance krasi pasliktinās. No mīnus 5,9 miljoniem uz mīnus 57,6 miljoniem. Protams, ka tam par iemeslu bija tas, ka Pensiju likums priekšvēlēšanu laikā tika grozīts un pēc savas būtības tika pieņemti tādi grozījumi, kas nu... likvidēja visu uzkrāto naudu un, kā jūs redzat no šīs tabulas, 1998.gadā uzkrājums bija 22,2 miljoni un 1999.gadā ir nevis uzkrājums, bet mīnus 35,4 miljoni. Un jāsaka tā, ka šis budžeta caurums arvien palielinās un tikai tekošā gada deficīts ir samazinājies.

Ko mēs varam teikt? Vai šie pasākumi ir glābuši sistēmu no sabrukuma? Manuprāt, šie pasākumi ir glābuši sistēmu no sabrukuma. Ja šādi pasākumi nebūtu veikti, es esmu pārliecināts, ka valstij nāktos atgriezties pie tās pensiju sistēmas, kas bija pirms tam, kad visiem ir vienādas pensijas un acīmredzot valsts vairs nespētu pildīt tās finansiālās saistības, ko paredz šinī gadījumā šis likums un manuprāt nekas cits neatliktu, kā mainīt šo pensiju sistēmu un atteikties no tās un pāriet... Un manuprāt tas atsviestu Latvijas valsts attīstību stipri vien uz atpakaļ.

Negribētu piekrist pieteikuma iesniedzēja izteiktajam viedoklim, ka šobrīd tiek izmaksāti sociālie pabalsti. Ja mēs paskatāmies Pensiju likuma grozījumus un konkrēti tieši šo pārejas noteikumu 26.pantu, tad šis sociālais pabalsts, divkārtšais apmērs ir minēts tikai kā salīdzināms lielums. Un netiek izmaksāts sociālais pabalsts, un to apliecināja arī Draudiņa kungs uz manu precīzo jautājumu... Tātad, ja mēs pieņemam tādu situāciju... ja valsts atņemtu pensiju vispār, tad mēs varētu uzskatīt, ka ir pārkāptas šīs tiesības uz sociālo nodrošinājumu. Bet šinī gadījumā šis sociālais pabalsts tiek izmantots kā salīdzināms lielums. Kāpēc tas tika darīts? Likumdevējs šobrīd izvēlas tādu pieeju, ka mēs cenšamies nelabot bez liekas vajadzības tos ciparus, kas ir ierakstīti likumā. Nu, teiksim, tur būtu ierakstīts 60 latī. Bet ar laiku inflācijas dēļ mums nākas šo ciparu mainīt. Tā rezultātā tiek izvēlēts kaut kāds lielums, kas ir mainīgs pats par sevi, vai tā ir minimālā mēnešalga... Šinī gadījumā likumdevējs izšķīrās par sociālā nodrošinājuma pabalsta divkārtšu apmēru un tas ir minēts kā salīdzināms lielums, bet šeit nebūtu pareizi uzskatīt, ka strādājošie pensionāri saņem sociālo pabalstu.

Vēl man liekas, ka būtu jārunā par to, kāda ir vispār sociālā garantiju sistēma šobrīd valstī. Vai šobrīd nav tā, ka mēs cenšamies runāt tikai par pensijām, bet aizmirstam par vispārējo sociālo situāciju. Mēs aizmirstam par mazajiem maternitātes pabalstiem, mēs aizmirstam par minimālo mēnešalgu. Manuprāt, šīs lietas ir cieši saistītas. Šinī gadījumā būtu jāanalizē visu lietu kopsakarība

un ja mēs analizējam to, cik liela šobrīd ir minimālā mēnešalga, mēs varam redzēt skaidru sakarību ar to, cik lielu daļu no pensijas šobrīd izmaksā strādājošajiem pensionāriem.

Es negribu teikt, ka tas ir labi. Un es nekad neapgalvošu, ka tas ir labi. Arī mans tēvs ir pensionārs un arī mana māte ir pensionāre. Viens strādā, otrs nestrādā. Es ļoti labi zinu šo situāciju, bet šinī gadījumā es gribu vienkārši, lai jums būtu pilna informācija un lai jūs sapratu to, kādā ir reālā situācija un kādi ir iespējamie risinājuma varianti.

Manuprāt, ja mēs runājam par iespējamo Satversmes pārkāpumu, tad, kā es jau norādīju, Satversmes pārkāpums būtu tad, ja valsts būtu atņēmusi pensionāriem pensijas. Šobrīd valsts neatņem pensionāriem pensiju, bet ņemot vērā valsts ekonomisko situāciju un to, ka pensiju personificēšana ir notikusi tikai pēc 1996.gada, un iepriekšējais periods ir pielīdzināts pēc kaut kādām samērā sarežģītām formulām, bet tur nav personificēti nekādi ienākumi, mēs pieņemam šinī gadījumā, ka cilvēki ir strādājuši un kaut kā mums ir jāpielīdzina ... nu kaut kā no vecās sistēmas uz jauno sistēmu ir jāpāriet.

Šinī gadījumā es uzskatu, ka nav Satversmes 109.panta pārkāpuma un līdz ar to ņemot vērā manis pieminētos apstākļus nav arī šeit nekādas atšķirības un diskriminācijas starp strādājošajiem pensionāriem un nestrādājošajiem pensionāriem.

Es vēlētos vērst jūsu uzmanību arī uz to, ka likumdevējs ir veicis nepieciešamos grozījumus likumā, lai mainītu šo situāciju.

Protams, ka katram ir iespēja izteikt savu viedokli par to, kā viņš uzskata šos grozījumus. Nu, citi uzskata, ka viņi ir kārtējais aprīļa joks vai kā savādāk. Šinī gadījumā manuprāt likumdevējs ar šo pieeju ir skaidri parādījis, kāda ir likumdevēja attieksme pret šo lietu un manuprāt šī lieta ir gluži vienkārši...nu, tā salīdzinot ar tādu elementāru lietu... vai mēs varam dzīvot no sava maka jeb mums pastāvīgi ir jāaizņemas no kā cita. Un ja mēs pastāvīgi aizņemamies un aizņemamies, tad mums vienkārši ar laiku var iestāties bankrots.

Un negribot nolaist šo lietu līdz bankrotam un saglabājot sistēmu, likumdevējs pieņēma šos grozījumus un tad tie, manuprāt, ir tie nosacījumi, kas pamato valsts rīcību un manuprāt šeit nav Satversmes 109.panta pārkāpums.

Es vēlētos vēl arī vērst jūsu uzmanību uz to, ka pensiju reformas koncepcija kā tāda bija... un tas reformas galvenais mērķis ir nodrošināt finansiāli stabilu šo sistēmu. Nodrošināt finansiāli stabilu šo sistēmu. Tikko kā sistēmā rodas nestabilitāte, un manuprāt sistēmas nestabilitātē ir vainojami nevis šie Pensiju likuma grozījumi, bet tie Pensiju likuma grozījumi, kas tika pieņemti pirms iepriekšējām Saeimas vēlēšanām. Tātad ir nepieciešama arī efektīva uz individualizētām sociālās apdrošināšanas iemaksām balstīta pensiju sistēma un tai ir jānodrošina no iepriekšējā laika periodā izdarītām sociālās apdrošināšanas iemaksām atkarīgs pensiju apjoms vecumdienās. Un vienlaikus veicināt sociālās apdrošināšanas iemaksu palielināšanu.

Šobrīd mēs redzam, ka šis deficīts saglabājas. Mēs varam redzēt arī to, ka šis deficīts ir bijis samērā kritisks 1999.gadā un tas ir bijis mīnus 57,6 miljoni, kā rezultātā bija jāaizņemas finansu līdzekļi, lai šo deficītu segtu un ja mēs paskatāmies konkrētos skaitļus, tad 1999.gadā tas ir bijis 57,6 un saistībā ar šiem grozījumiem vislielāko minētā budžeta izdevumu daļas samazinājumu nodrošināja ierobežojumu noteikšana pensiju izmaksām strādājošajiem pensionāriem. 2000.gadā neizmaksātās pensijas daļa kopsummā bija 10,6 miljoni, 2001.gadā neizmaksātās pensijas summa bija 10,3 miljoni, kas galvenokārt ietekmēja budžeta deficīta samazināšanos līdz 29,2 miljoniem 2000.gadā un līdz 9,2 miljoniem 2001.gadā.

Es negribētu teikt, ka šeit ir izvēles iespējas pensionāram strādāt vai nestrādāt. Manuprāt katrs var izvēlēties to, kā viņam pareizāk rīkoties. Šinī gadījumā es negribētu piekrist arī tam, ka ir aizskartas ikviena tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu. Ja strādājošs pensionārs turpina strādāt, viņam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, bet manuprāt šinī gadījumā notiek tā - vai nu mēs saprotam, ka ir kaut kas no cilvēka neatkarīgu apstākļu dēļ iestājies, šinī gadījumā ir sociālais risks, vai tas ir maternitātes pabalsts kādam cilvēkam... teiksim, ja grūtniecības atvaļinājuma laikā jūs turpinātu strādāt... Nu, šeit tā situācija ir kaut kur līdzīga un samērojama.

Manuprāt, šeit nav aizskartas cilvēka tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu apmēru. Bez tam, es vēlreiz gribu atkārtot - valsts nav atņēmusi pensionāriem pensiju. Viņa ir samazinājusi izmaksājamās daļas apjomu. Samaksājusi šo daļu līdz 60 latiem, turpmāk, cik es saprotu, no šī gada 1.janvāra tas ir 90 lati un tā tas turpmāk palielināsies atkarībā no... sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs arī var izmainīties, tā rezultātā šie cipari var mainīties.

Pie šādiem apstākļiem es lūdzu pieteikumu noraidīt un uzskatīt, ka likums atbilst Satversmes 91. un 109.pantam.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies, Kusiņa kungs.

Tiesnešiem ir kādi jautājumi? Skultānes kundze, lūdzu!

I.Skultāne

Man būtu vairāki jautājumi.

Vispirms man... Pirmais jautājums, Kusiņa kungs, jums būtu šāds. Jūs minējāt, ka šī 26.punkta mērķis bija tād budžeta deficītu saglābt. Vai tas bija vienīgais mērķis? Vai arī tomēr šis 26.punkts tika pieņemts arī ar domu regulēt darba tirgu, respektīvi, pensijas vecuma cilvēkus izstumt no darba tirgus un arī vispār no sabiedriskās dzīves?

G.Kusiņš

Nu es šaubos, vai kāds tāds saprātīgs cilvēks pateiks, ka šo grozījumu mērķis bija izstumt pensionārus no darba tirgus... manuprāt, necienīt cilvēkus sirmā vecumā... Bet runājot par to, kādas konsekvences var izraisīt šie grozījumi... Protams, ka šeit ir iespējami dažādi secinājumi un dažādas konsekvences. Protams, ka strādājošie pensionāri daudzi no viņiem nevis gāja pensijā, bet turpināja strādāt un manuprāt katrs no viņiem sāka rēķināt, kas viņiem ir izdevīgāk. Un šinī gadījumā manuprāt tika sasniegti vairāki mērķi, bet es negribētu piekrist tam, ka šo grozījumu mērķis bija izstumt pensionārus no darba tirgus. Mēs, protams, varam runāt par to, ka var palielināt pensijas vecumu un arī tādējādi, teiksim, mēs varam pateikt, ka pensionāri nevis tiek izstumti no

darba tirgus, bet saglabāti darba tirgū. Bet manuprāt šo grozījumu mērķis vairāk nekā citi mērķi bija saglabāt šo esošo situāciju un to parāda arī šī iesniegtā tabula.

I.Skultāne

Mans jautājums faktiski ir... kādēļ ir radusies šāda doma, vai tas nebija arī vecus cilvēkus izstumt no sabiedriskās dzīves, kā tik tiešām šī norma, kā viņa realizējas un kāda ir ietekme. Jo lietas materiāliem arī bija pievienota kādas citas pensionāres, pagasta deputātes vēstule. Teiksim, arī ir zināms, ka ļoti daudzi pensionāri ir tiesas piesēdētāji, kur šis atalgojums ir ļoti minimāls, pat pāris latu mēnesī. Un līdz ar to šīs personas, iegūstot darba ņēmēja statusu, būtībā tātad tik tiešām zaudē pat savu piešķirto pensiju, arī Eglīša kunga gadījums. Kā jūs to vērtējat?

G.Kusiņš

Iepazīstoties ar lietas materiāliem es redzēju šo vēstuli un šo atbildi. Patiešām, šī situācija ir tāda, ka šī atrašanās deputāta amatā un šisniecīgais atalgojums ir par pamatu, lai samazinātu šo pensiju. Bet kāda tad ir šī filozofija? Un to es jau norādīju pieminot šo 1995. gada vispārējo komentāru.

Tātad, lai apdrošinātos pret tādiem riskiem, ka no personas neatkarīgu apstākļu dēļ var iestāties tādas sekas, ka persona nevar vairs sevi nodrošināt ar iztikas līdzekļiem. Tie var būt gan nelaimes gadījumi darbā, gan vēl kaut kas cits, arī vecums... Tiek prezumēts, ka vecumā cilvēks patiešām nespēj strādāt ar tādu atdevi, kā tas ir nepieciešams un viņš nevarēs sevi nodrošināt un manuprāt, tas nav nekāds jaunums, ka cilvēks sirmā vecumā nevar strādāt tik daudz, kā kādreiz un viņi nevar gūt tik lielus ienākumus. Bet es ...

I.Skultāne

Tas ir skaidrs, bet šajā gadījumā tas princips... ierobežojums... Jūs minējāt arī, ka... protams, jā, Latvijā šī SDO konvencija nav saistoša. Bet princips, ka, teiksim, nu ja arī ierobežo, tad ņemot vērā izpeļņas apmēru. Mūsu ierobežojums 26.punktā pēc statusa. Un šie gadījumi no dzīves parāda, ka tik tiešām... tāpat, ka viņam ir jāizvēlas... Faktiski viņam tā ir... deputāta pienākumu pildīšana, vai teiksim tiesas piesēdētāja pienākumu pildīšana varbūt nav vairāk ar domu tādu, ka gūt pašam kaut kādus ienākumus, bet vairāk tā piedalīšanās sabiedriskajā dzīvē.

G.Kusiņš

Es piekrītu, ka tiesību sistēmai ir jābūt efektīvai. Un pieteikuma iesniedzēju piemēri jau arī pierādīja par to... un arī lietas materiāli par to skaidri liecina, ka ir gadījumi, kad strādājošie pensionāri neziņo par to, ka viņi strādā. Tā rezultātā... nu šī sistēma balstās uz godprātību.

Ja būtu jārunā uz tādu ieteikumu likumdevējiem, tad protams, varētu šo lietu sasaistīt arī ar to, cik tad lieli ir šie ienākumi no šīm darba attiecībām. Likumdevējs izvēlējās vienu principu: vai nu mēs pārtraucam... mēs sakām, ka mēs nekonstatējam, cik ir lieli ienākumi, bet mēs skatāmies, cik liela naudas līdzekļu summa tad paliek no tās pensijas naudas. Mēs pateicām, ka pensija vismaz ir 60 lati. Te var izvēlēties dažādi. Var pateikt, ka tie līdzekļi ir lieli vai pārtraucami no visas pensijas... teiksim, izmaksāt pensiju tikai kaut kādu 5 latu apmērā, bet izmaksāt pilnīgi visu darba algu. Manuprāt, šeit no šīs lietu summas nemainīsies šī attieksme. Un arī viens no pieteikuma iesniedzējiem arī precīzi parādīja, ka šinī gadījumā katrs pensionārs varēja izrēķināt. Nu, kam iznāk strādāšana ekonomiski neizdevīga, kā jūs teicāt... un, protams, ir tādi pensionāri, kam ir lieli ienākumi, bet kam ir maza pensija, un kam šī strādāšana var būt ekonomiski izdevīga.

I.Skultāne

Sakiet, lūdzu, otrs jautājums ir tāds. Vai šo 26.punktu pieņemot un izstrādājot, Saeima ņēma vērā un salīdzināja, vai šī norma atbilst samērīguma principam?

G.Kusiņš

Jāsaka tā, ka šis punkts patiešām bija pakļauts ļoti lielām debatēm un kā jūs ziniet, tur bija grozījumi un grozījumu grozījumi un par vieniem iepriekšējiem grozījumiem notika tautas nobalsošana... Šis tika rūpīgi vērtēts, es jums nevaru konkrēti atbildēt uz jautājumu - vai debatēs ir, teiksim, politikajās debatēs ir izskanējusi atbilstība samērīguma principam. Katrā ziņā valdība, iesniedzot likumprojektu, norādīja anotācijā arī uz tām iespējamām sekām un iespējamām konsekvencēm. Arī Valsts cilvēktiesību birojs ir norādījis tikai uz to, ka var parādīties dažādas atšķirības, bet nav norādījis uz... tur nav lietas materiālos, ka Valsts cilvēktiesību birojs uzskatītu, ka ir pārkāpts samērīguma princips.

A.Endziņš

Tad varbūt papildinot šo jautājumu... Jūs atbildējāt saistībā ar samērīguma principu. Kā jūs vērtējat šo 26.punktu pārejas noteikumus saistībā ar tiesiskās paļāvības principu? Likums kad tika pieņemts, tad bija šāda norma vai parādījās pēc tam?

G.Kusiņš

Jā... Tas ir tas jautājums, kas acīmredzot šinī gadījumā ir visprecīzākais un atbilde uz šo jautājumu un konkrēti šīs lietas izvērtēšanā ir saistīts vistiešākā mērā ar to, vai tas tiks atzīts vai netiks atzīts par atbilstošu.

Šinī gadījumā ir tā. Patiešām, pensionāram tika izmaksāta visa pensija un šis 1995.gada pieņemtais grozījums ir jāvērtē no vairākiem apstākļiem - vai tas ir pagaidu pasākums... Tas ir novērtēts gan arī Saeimas stenogrammās, gan arī vēlāk mēs varam redzēt, ka patiešām te ir pagaidu pasākums un valsts, protams, ir solījusi pensionāriem izmaksāt visu naudu pirms tam. Un tāda bija likumdošana pirms 1995.gada šiem izdarītajiem grozījumiem.

Bet es vēlreiz gribu teikt tā, ka tiesiskās paļāvības princips, manuprāt, ir vērtējams arī kopā ar pašu tiesību būtību kā tādu. Ja mēs atzīstam, ka personai ir tiesības uz vecuma pensiju, un mums arī ir jāsaprot, kāpēc tad šīs tiesības ir uz vecuma pensiju. Kāpēc vecumā cilvēkiem maksā vecuma pensijas? Tikai tādēļ... viens no iemesliem un galvenais iemesls ir tādēļ, ka vecumā cilvēks nevar vairs strādāt reālu darbu ar tādu atdevi, kā viņš ir strādājis pirms tam. Un to es jau arī norādīju, pieminot jau vairākkārt šo te... tas ir ārpus... ja ir iestājušies apstākļi, kas ir ārpus personas kontroles. Nu diemžēl, teiksim, vecums ir ārpus personas kontroles... par laimi jeb par nelaimi.

Šinī gadījumā šīs personas varēja paļauties uz šo lietu, bet mums ir jāņem vērā arī tas, ka šī sistēma bija pakļauta tādiem satricinājumiem, kas varēja beigties ar šīs sistēmas krahu. Un manuprāt tie iesniegtie skaitļi liecina, ka situācija bija draudīga, kā rezultātā mēs nonācām jau pie tādas situācijas, ka ir jāaizņemas nauda, lai maksātu pensijas. Manuprāt, tā nav normāla situācija.

A.Endziņš

Varbūt vēl saistībā ar šo te pašu tabulu... Jums ir šeit aile: finansiālā bilance. Iekavās: deficīts. Un tad ir ailīte: tekošā gada uzkrātā. Kā to saprast? Ja ir tekošā gada... ir deficīts tekošā gada... apakšā ir uzkrātais... Kur pēkšņi no 1999.gada parādās šis uzkrātais deficīts un tekošā gada deficīts. Kas tie par skaitļiem? Un vai vispār šie skaitļi atspoguļo tikai izdevumus, kas ir saistīti ar pensiju nodrošinājumu jeb tie ir arī bezdarba pabalsti, slimības un tā tālāk.

G.Kusiņš

Tie ir speciālā budžeta vispārējie rādītāji...

I.Skultāne

Visu četru budžetu kopā?

G.Kusiņš

Tā ir speciālā... Te ir speciālā budžeta vispārējie rādītāji...

I.Skultāne

Bet kur ir četri speciālie budžeti? Vai šeit ir pensiju speciālais budžets vai visu četru kopā?...

G.Kusiņš

Nē, te ir kopīgā situācija. Pensijas sastāda lielāko daļu no šī budžeta.

A.Endziņš

Cik reāli ir...

G.Kusiņš

Es jums šobrīd nevarēšu pateikt konkrētu ciparu, cik lieli skaitļi ir...

I.Skultāne

Vēl atgriezoties pie šiem rādītājiem, ko jūs minējāt, ka 1999.gadā pēkšņi parādījās ļoti liels budžeta deficīts. Un ka iemesls tam bija grozījumi priekšvēlēšanu gaidās... tāpat, politiski lēmumi būtībā. Tad man ir jautājums jums: nu kam tad jāuzņemas atbildība par šiem politiskajiem grozījumiem un vai ir taisnīgi šo atbildību uzlikt pensionāriem?

G.Kusiņš

Ja es gribētu pateikt godīgi, tad man būtu jāsaka tas citā vietā, ne šeit. Es nevarēšu atbildēt tā, kā es gribētu.

A.Endziņš

Paldies.

Čepānes kundze.

I.Čepāne

Turpinot par šiem valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta rādītājiem. Mani interesē viena lieta: aizņēmums no pamatbudžeta 2002.gadam tāpat ir 20,9.... paņemiet to lapu priekšā... Tālāk, maksājumi par aizņēmumu no pamatbudžeta - 10,1. Un mēs redzam šeit šos maksājumus sākot no 1999.gada, viņi strauji palielinās.

Lietā ir... vienas žurnālistes no "Lauku Avīzes", kas ir izmeklējusi šo līdzekļu administrēšanu, publikācija: "Valsts kārtīgās rokas pensiju budžetā". vai jūs to izlasījāt?

G.Kusiņš

Jā, es iepazīnos ar lietas materiāliem.

I.Čepāne

Un man tāpēc ir jautājums: vai tiešām tā ir tiesa, ka par aizņemšanos, tā kā šeit naudas nepietiek, ir jāiet caur valsts kasi un tālāk. Un tālāk valsts kase tālāk aizņemas no šīm bankām?

G.Kusiņš

Jā, pēc savas būtības iznāk tā, kā... aizņemās no vienas kabatas otrā un otra aizņemās no komercbankas...

I.Čepāne

Un tāpat faktiski aizņemas... ir risks... un par to maksā kas? Maksā pensionāri?

G.Kusiņš

Šinī gadījumā ir tā. Jāņem vērā, ka šī sistēma ir balstīta uz to, ka viņai ir jābūt spējīgai pašai funkcionēt. 1998.gadā izdarītie šie grozījumi Pensiju likumā manuprāt noveda pie tā, ka šī sistēma vairs nav spējīga funkcionēt un no šīs tabulas arī ir redzams, ka 1998.gadā ir bijuši uzkrājumi 22,2 miljoni latī. Uzkrājums bija tas, kam vajadzēja garantēt, ka šī sistēma spēs finansiāli stabili strādāt

un vēlāk varēs būt pilnīgi droši, visi pensionāri varēs būt pilnīgi droši par šo lietu. Bet jums ir taisnība, ka valstij nācās aizņemties naudu, lai segtu...

I.Čepāne

Es jau to nejaudāju. Es jautāju: kāpēc nevar pa tiešo aizņemties no bankas, bet kāpēc ir jāiesaista šī valsts kase, kas savukārt arī atkal prasa 0,5% par aizdevuma apkalpošanu? Tas ir kā starpnieks ...

G.Kusiņš

Likumdošana nosaka tādu kārtību...viss iet caur valsts kasi.

I.Čepāne

Un tad otrs. Valsts ieņēmumu dienests par sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu administrēšanu 1998.gadā ir dabūjis 1,3 miljonus, bet no 1999.gada - pluss vēl 1,2 miljonus. Tur jau arī atkal aiziet to pensionāru nauda. Kā jūs to vērtējat? Vispār šo sistēmu sakārtotību kā tādu? Jo šeit šī korespondente saka, ka to visu nosaka Finanšu ministrija.

G.Kusiņš

Es gribētu teikt, ka jebkurš... ja mēs tā skatāmies uz to naudu, kas ir iemaksāta... Jebkurš tāds klasisks fonds, neapšaubāmi, prasīs kaut kādus administrēšanas izdevumus un citus izdevumus. Ja fondā nauda pietiek administrēšanas izdevumiem un tādiem izdevumiem, kurus ir jāsedz, tad viss ir labi. Tikko kā rodas tā, ka no kaut kāda konkrēta fonda ir jāizmaksā vairāk nekā šajā fondā reāli nauda ir, un plus vēl administrēšanas izdevumi, tad manuprāt vienīgais risinājums ir vai nu mainīt šo sistēmu un cik es saprotu, tur tika apspriesta arī tāda lieta, ka varētu atteikties no šīs sistēmas, un mainīt kaut ko, vai arī meklēt kaut kādus citus risinājumus.

I.Čepāne

Jūs neatbildējat uz manu jautājumu. Bet es vairāk nejaudāšu trešo reizi.

Turpinot Endziņa kunga jautājumu. Par šo tiesiskās paļāvības principu. Jūs manuprāt esiet tas jurists, kas vislabāk pārziniet Satversmes tiesas spriedumus. Jūs šodien arī atsaucāties uz vairākiem Satversmes tiesas spriedumiem un es domāju, ka jūs esat arī iepazinies ar 20.aprīļa 1999.gada Satversmes tiesas spriedumu, kur ir runāts par šo Satversmes 1.panta izrietošo tiesiskās paļāvības principu. Un tur Satversmes tiesa ir teikusi, ka personas uzticējās likumā ietvertajai tiesību normas stabilitātei, paļāvās uz to un ticēja, ka tiešām valsts rīkosies atbilstoši likumam. Un tagad iedomāsimies tādu situāciju: šie pensionāri ir ar labu veselību, lai gan jūs sakiet, ka tas ir ļoti nosacīts jēdziens, es tam piekrītu, viņi aizejot pensijā turpina strādāt un viņiem ir ļoti labas darba

algas un viņiem ir arī labas pensijas. Un viņi domā: nu beidzot ir pienācis tas laiks, ka es varbūt aizņemšos kaut kur no bankas un mēs pārdosim ar ģimeni dzīvokli, ieķīlāsim... tā tad nopirksim māju, ieķīlāsim šo te māju un es katru mēnesi varu maksāt 200 latus tā tad šo kredītu no savas pensijas. Tagad valsts pasaka, ka viss - jūs vairāk nedabūsiet šos 200 vai 300 latus... vai 150 latus. Bankas jau negaidīs tā kā jūs sakiet, ka tas ir tāds īslaicīgs pasākums. Kur šie cilvēki faktiski pārdevuši savus dzīvokļus, nespēdami samaksāt kredītu, kāds sagaida viņus liktenis? Kāda būs jūsu atbilde?

G.Kusiņš

Es atbildēju, izmantojot vienu citu Satversmes tiesas spriedumu, kas ir saistībā ar maternitātes pabalstu, kur Satversmes tiesa, balstoties uz tiesiskās paļāvības principa pateica, ka tāda norma paliek spēkā, ka personām, par kurām nekad nav veiktas šīs iemaksas, bet šīs jaunās māmiņas varēja to saņemt, un teica, ja valstī nākošā gada budžetā nauda tam netiks paredzēta, tad šīs izmaksas tiks pārtrauktas.

Manuprāt, tas parāda to, ka tiesiskās paļāvības princips nevar būt pilnīgi absolūts un pateikt, ka cilvēkam ir iespējams paļauties uz to, ka tas tā notiks. Es negribētu minēt kaut kādas katastrofas iespējamās Latvijā vai vēl kaut ko... vai, teiksim, kaut kādus plūdus, vētras un vēl nez ko, bet pateikt, ka tiesiskās paļāvības princips ir pāri visu un, neskatoties ne uz kādām valsts finansiālajām iespējām, mums ir jābalstās tikai un vienīgi uz tiesiskās paļāvības principu.

Arī toreiz Satversmes tiesa, manuprāt, ļoti argumentēti un ļoti pareizi nosprieda, ka ir šīs tiesības, bet no nākamā gada valsts budžetā tam nebija paredzēts un šinī gadījumā tas vairs nebija...

I.Čepāne

Tā bija pilnīgi cita lietvedība par valsts pamatbudžetu, Kusiņa kungs. Es domāju, ka jūs labi saprotiet, kāda atšķirība starp tiem diviem... Paldies.

G.Kusiņš

Es vēlreiz jau teicu, ka tiesiskās paļāvības princips šajā lietā, manuprāt, ir tā atslēga, kas atslēgs tās durvis un vai viņas paliks aizslēgtas vai viņas paliks vaļā, ir atkarīgs tieši no tā, kā mēs interpretēsim šo tiesiskās paļāvības principu ne tikai vienu pašu, bet saistībā ar visu pārējo. Mans pienākums šajā gadījumā, stāvot šajā pusē, bija pierādīt jeb parādīt to, kāda bija ekonomiskā situācija, parādīt, kāda ir Satversmes... manuprāt, 109.panta būtība un kāda ir šī tiesības izpratne starptautiskajos dokumentos.

Paldies.

A.Endziņš

Apsīša kungs.

R.Apsītis

Man ir tāds jautājums radies. Sakiet, lūdzu, vai Latvijas valsts rīcība samazinot strādājošajiem pensionāriem pensijas apmēru, izmaksājamās pensijas apmēru, ir pasaulē unikāla parādība vai tomēr ir izmantota kāda citas valsts pieredze.

G.Kusiņš

Es nevarēšu pateikt, vai ir izmantota kādas citas valsts pieredze, bet es gribētu vērst jūsu uzmanību uz to, ka šī konvencija par sociālās nodrošināšanas minimālajām normām paredz risinājumu. Es nedomāju, ka šis risinājums ir radies kādā kabinetā pie galda, es pieļauju, ka šis risinājums ir radies no kaut kādas konkrētās situācijas un tad šeit ir tieši minēts, ka valsts likumdošana var paredzēt pabalstus, šinī gadījumā tas tulkojums...vecuma pabalstus, pensijas izmaksāšanas saturēšanu personām, kurām uz to ir tiesības, bet kuras nodarbojas ar kaut kādu noteiktu darbību, kas dod ienākumus un var tikt paredzēta arī šī pabalsta samazināšana pastāvot sistēmai, kura bāzējas uz apdrošināšanas iemaksām, ja izpeļņa, kādu saņem persona, pārsniedz noteikto summu. Manuprāt, šis parāda to, ka ir meklēti risinājumi un ka konvencijā par sociālās nodrošināšanas minimālajām normām ir pieminēts kāds... no risinājuma veidiem, manuprāt, arī tas ir bāzējies uz kaut kādas valsts konkrēto pieredzi un vai konkrētiem risinājumiem. Bet atbildot precīzi man nav zināmi citu valstu piemēri, kuri šinī gadījumā būtu samazināti līdz divkāršā sociālā pabalsta līmenim, ja tā pavisam precīzi.

A.Endziņš

Man būtu jautājums tāds. Vai ir kaut kādi aprēķini, cik tiek izmaksāts pensijās strādājošiem pensionāriem un vienlaicīgi cik liela summa tiek no šiem pašiem strādājošajiem pensionāriem iemaksāta atpakaļ sociālā nodokļa veidā?

G.Kusiņš

Ziniet, es neatradu lietas materiālos šādu precīzu salīdzinājumu un nu manā rīcībā ir... ņemot vērā, ka pilnvaru pārstāvēt Saeimu Satversmes tiesā es saņēmu tikai vakar, tad vienīgais, ko mums izdevās telefoniski saņemt no Labklājības ministrijas, ir bijis šāds dokuments. Daļa no šiem skaitļiem ir minēti arī šajā sociālajā ziņojumā. Bet, godīgi sakot, no viņiem nevar secināt to, cik liela daļa ir šīs iemaksas un cik liela daļa ir šīs izmaksas šiem strādājošajiem pensionāriem... cik liela daļa tiek ieturēta. Šeit ir kopīgie skaitļi, kas liecina par tādu vidējo stāvokli, bet neliecina par konkrētām naudas summām.

A.Endziņš

Paldies. Apsīša kungs!

R.Apsītis

Ziniet, pastāv tāds viedoklis, ka personīgais pensijas fonds ir cilvēka īpašums. Un arī šodien šis viedoklis šajā zālē izskanēja jau. Un cilvēki raksta deputātiem, raksta arī Satversmes tiesas tiesnešiem, man arī nesen atrakstīja kāda pensionāre, kurai ir līdzīgs liktenis, kā visiem pārējiem un viņa raksta tādus vārdus: kāda starpība, vai ir aplaupīts mans personīgais pensijas fonds vai arī mani naudas noguldījumi kādā no bankām. Laupīšana paliek laupīšana, vai to dara komercbanka, vai Latvijas valsts.

Ko jūs varētu, teiksim, eventuāli rakstot atbildi šādiem cilvēkiem... kā to komentēt?

G.Kusiņš

Jāsaka tā, ka arī vienā Satversmes tiesas spriedumā Satversmes tiesa ir analizējusi šo un atzinusi, ka šeit varētu tikt saskatīta sakarība ar Satversmes 105. pantā noteikto, ka šis pensiju fonds ir šī nauda, kas uzkrāta, ir īpašums. Nu, man ir jāpiekrīt, jo tas ir atzīts arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas... man liekas, attiecīgajos spriedumos, uz kuru Satversmes tiesa savukārt atsaucas savā spriedumā.

Bet kāpēc es uzdevu pieteikuma iesniedzējiem arī vienu jautājumu... Personificētais fonds... Personificētais fonds ir no 1996.gada. Viss tas, kas ir bijis pirms tam, mēs esam pielīdzinājuši caur kaut kādām formulām, kas ir abstrakta lieta. Un šeit pieteikuma iesniedzējs jau parādīja, teiksim, ka pie lielas izpeļņas un pie tiesībām uz personālo pensiju, tas ir viena situācija... Es pieļauju, ka ir pilnīgi pretējas situācijas, kur cilvēkam ir maza izpeļņa, kā padomju laikā, kad minimālā alga bija 70 rubļi. Es pieļauju, ka daudzi bija tādi... Daudzi bija cilvēki, kas saņēma arī šo minimālo darba algu, bet šobrīd šīs lietas sastāv it kā no divām daļām, manuprāt: no personificētā, kas ir pilnīgi skaidrs, ka no 1996. gada un ir no tādas daļas, kas ir no padomju laika pēc kaut kādām formulām kreditēts un pierēķināts. Īpašumtiesības, manuprāt, varētu tikt attiecinātas tikai uz šo vienu daļu. Bet manuprāt, īpašuma tiesības nevar tikt attiecinātas uz šo iepriekšējo daļu, uz šo nepersonificēto lietu, kas ir pārrēķināta pēc vispārējām tādām... es negribu teikt, mistiskām formulām, bet samērā sarežģītām formulām. Īpašumtiesības, manuprāt, šobrīd nevar pilnā mērā attiecināt uz visu fonda naudu.

A.Endziņš

Paldies. Ušackas kudze. Lūdzu!

A.Ušacka

Man būtu tāds jautājums. Jūs centāties paskaidrot un pamatot, kāpēc tad bija izvēlēts pieņemt šo apstrīdēto tiesību normu un tādā veidā... Nu apdraudot šo tiesiskās paļāvības principu... Un lai izvērtētu, vai patiešām ir pārkāpts šis tiesiskās paļāvības princips, tiesai vērtīgi

būtu zināt, vai pieņemot šo apstrīdēto tiesību normu, kā arī risinot budžeta pārstrukturizēšanas jautājumus, vai bija izvērtēti citi varianti kur varētu paņemt šo naudu, neaizskarot pensionāru tiesības... strādājošo pensionāru tiesības... Un kāpēc bija izvēlēts tieši šis variants iet pa šo ceļu? Vai citi bija nepieņemami?

G.Kusiņš

Cik es saprotu, tad toreizējais Ministru prezidents Šķēles kungs bija uzdevis Labklājības ministrijai izpētīt vairākus variantus un šis bija variants, ko valdība kopumā akceptēja. Es pieļauju, ka valdība bija izvērtējusi arī citus variantus, bet valdības iesniegtajā likumprojektā... likumprojektā, protams, parādās tikai viens variants. Bez tam ir jāņem vērā tas, ka tie sākotnējie grozījumi, ko Saeima pieņēma, vēlāk gāja arī tautas nobalsošanai, bija manuprāt daudz tā vairāk vērsti pret pensionāriem, jo tie grozījumi, ko pieņēma pēc tam Saeimā kā grozījumu grozījumus, kā viņi tika saukti, tie bija vairāk... un ņemot vērā jau pensionāru iebildumus un ņemot vērā to, ka valdība centās gan saglabāt šo sistēmu, gan arī nodrošināt to, ka pensionāru tiesības tiktu ievērotas.

A.Ušacka

Paldies.

A.Endziņš

Vēl tiesnešiem ir jautājumi? Nav patreiz.

Pieteikuma iesniedzējiem? Lūdzu!

M.Draudiņš

Man ir divi jautājumi. Un tikai. Pirmais jautājums ir tāds: deputāte Barčas kundze saskaitīja kopā, ka visas tās atlaides, ko ir veikusi Finanšu ministrija, gan atliekot nodokļu maksājumus par sociālo nodokli, atļaujot uzņēmumiem veikt maksu pēc speciāla grafika un tā tālāk, viss tas kopā ir aprēķināts Saeimā, ka tas sastāda 140 miljonus latu, kas šobrīd nav iekasēti.

Vai jums nešķiet, ka valdībai šis ir uzdevums iekasēt šos nodokļus? Un tādējādi pārsegt visus jūsu norādītos deficītus un vēl samaksāt pensionāriem strādājošajiem viņu nopelnītās pensijas. Jūs pats teicāt, cik ir ieturēts 2001. un 2000.gada laikā no strādājošajiem pensionāriem. Tas ir sākums, salīdzinot ar 140 miljoniem, ko valdība ar visām savām valdības institūcijām, kas pat saņem par to speciālu naudu, tas ir Ieņēmumu dienests, un arī iekasējusi šos, liekas, ar Finanšu ministrijas atļaujām.

Kā jūs skatāties, vai ja iekasētu šos 140 miljonus, kas ir šeit pat, tikai jāpaņem, vai tad nevarētu atteikties no šīs antikonstitucionālās normas? Tas ir viens jautājums.

G.Kusiņš

Nu, pirmkārt... es vēl aizvien neuzskatu, ka tā ir antikonstitucionāla norma.

Par tiem 140 miljoniem. Man liekas, ka šeit Satversmes tiesā vienreiz jau spriežot par tām personām, par tiem strādājošajiem, par kuriem darba devējs netika veicis šīs sociālās iemaksas... viņam bija veiktas, bet viņš netika veicis... un arī tika norādīts uz šo iespējamo avotu, ka varētu no šī avota ņemt naudu un šinī gadījumā šī iekasētā jeb potenciāli iespējamā nauda segtu visus izdevumus.

Bet te man ir jums... Es nezinu, vai ir iespējams atbildēt ar pretjautājumu. Bet manuprāt, būtu tā: ja šinī gadījumā iekasētu no šiem uzņēmumiem visus šā sociālā nodokļu parādus, manuprāt, ļoti strauji palielinātos bezdarbnieku skaits un palielinātos citas sociālās problēmas. Tas būtu apmēram... nu, ja tā salīdzina, tad varētu, teiksim, nogalināt vistu un ne tikai tās vienas izdētās olas dēļ, bet arī kaut kādu desmit potenciālo olu dēļ. Var jau būt, ka kaut kādu laiku ir arī gaļa, bet tad man liekas, ka nav arī vairs nekāda ienākuma.

Es jums piekrītu tajā daļā, ka šis varētu būt viens no iespējamajiem veidiem, kā valsts varētu pilnveidot nodokļu iekasēšanu. Bet šeit ir jāņem vērā tas, ka šeit ir valsts reālās iespējas iekasēt šo naudu un šobrīd nav pierādījuma tam, ka šīs iespējas tiek ļaunprātīgi izmantotas. Tas, ka šī atliktā maksājuma summa ir tik liela, es jums piekrītu, bet jautājums šeit ir cits - vai tas ir ļaunprātīgi, vai arī tas ir pamatojoties uz kaut kādiem iesniegumiem, uz objektīviem šo uzņēmumu lūgumiem no radušās situācijas. Daudz šādu situāciju radās sakarā ar Krievijas krīzi, kur, kā mēs zinām daudzi uzņēmumi nokļuva ļoti neapskaužamā situācijā. Tā kā es negribētu jums piekrist, ka šeit tā nauda ir tā vienkārši... aizejam un paņemam blakus kabinetā un sedzam pilnīgi visus izdevumus. Manuprāt, šīs sociālās problēmas var nevis atrisināties, bet palielināties.

A.Endziņš

Es atvainojos, Draudiņa kungs... turpinot to, ko jūs jautājāt un saistībā ar Kusiņa kunga atbildi.

Administrēšana. Nupat nesen parādījās informācija, ka Rīgas rajona valsts ieņēmumu dienests pats nav maksājis ilgāku laiku sociālo nodokli un tā ir institūcija, kuras funkcijās ir arī lemt par šo nolikumu, arī sociālā... kā saka, sociālā nodokļa iespējamo atlikšanu motivētu... Vai tas arī par kaut ko neliecina, jūsuprāt?

G.Kusiņš

Nu, jebkurš fakts par kaut ko var liecināt.

A.Endziņš

Vai tas arī ir saistībā ar Krievijas krīzi?

G.Kusiņš

Tikpat labi var liecināt arī tie fakti, kas ir šeit pieminēti lietā par to, cik daudz pensionāru apzināti nepilda likumu un saņem naudu aploksnēs. Arī tas par kaut ko var liecināt.

Tā kā šeit šīs sakarības un teiksim tās... tādas var atrast daudz. Es neesmu iepazinies konkrēti ar šo jūsu pieminēto gadījumu, bet ja tāds patiešām ir noticis, tad manuprāt šeit būtu jārunā par kaut kādu amatpersonu atbildību nevis par to, cik lielā mērā tas var ietekmēt, teiksim, šinī gadījumā konkrēto Satversmes tiesas sprieduma būtību.

M.Draudiņš

Tad nākošais jautājums, ja drīkst. Teiksim, vai Saeima, likumdevējs ir izvedis analīzi, cik mēs zaudējam valsts nodokļos iekasēto naudu no tā, ka cilvēki vienkārši ņemot vērā likumdošanas *nonsenu*, strādā uz konvertiem? Cik no tā... no šiem iekasētajiem nodokļiem ir pazaudēts no sociālā budžeta? Vai šis jautājums ir Saeimā izpētīts vai nav?

G.Kusiņš

Manuprāt, jūsu jautājumam tajā uzstādījumā ir iekšējs noliegums. Ja cilvēki kaut ko slēpj, tad jāsaprot, ka viņi slēpj ne tikai no valsts ieņēmumu dienesta, bet viņi slēpj arī no Saeimas. Un šinī gadījumā teikt, ka Saeima ir izpētījusi to, ko neviens nav iespējams noskaidrot, cik cilvēki saņem naudu aploksnēs, mēs varam tikai paredzēt un prezumēt. Un šinī gadījumā ir tā, ka ne darba devējs ir ieinteresēts sniegt šīs ziņas, ne arī, teiksim, kaut kādi pensionāri un citi strādājošie ir ieinteresēti sniegt šīs ziņas, jo, kā jau jūs pieminējāt, viņiem iestājas šīs sekas un daudzi no viņiem var izvēlēties šādu ceļu... Bet šeit ir runa par godīgumu - vai nu šie cilvēki sniedz šīs ziņas, vai mēs arī varam tikai prezumēt, kādi būtu šī iespējamie zaudējumi.

M.Draudiņš

Jūs mani laikam nesapratāt īsti jautājumu. Jautājums bija tāds: tad, kad Saeima pieņēma šā 26.punkta labojumus, vai viņa nevarēja paredzēt šī labojuma juridiskās sekas? Kādas tas varētu būt?

G.Kusiņš

Tas, ko jūs prasāt, nav juridiskas sekas, tas ir ekonomiskās sekas.

M.Draudiņš

Nu, kaut ekonomiskās sekas. Tas šinī gadījumā ir pensijas budžetu veidojošs faktors.

G.Kusiņš

Protams, ka tas ietekmē, ka daudzi cilvēki, es pieļauju, ka daudz vairāk nekā pirms... daudz vairāk cilvēku sāka aploksnēs saņemt, sevišķi pensionāri, naudu pēc tam, pēc šiem grozījumiem. Tur man jums ir jāpiekrīt.

Bet nav iespējams manuprāt dot precīzu prognozi, cik šādu... cik tas ir miljonu izteiksmē... Manuprāt, tādu prognozi nav iespējams dot.

M.Draudiņš

Katrā gadījumā jūs tātad uzskatāt, ka tas, kas tiek atņemts strādājošajiem pensionāriem, pārsniedz to daļu, ko valsts budžets zaudē kopsummā no šiem, tā sakot, strādājošajiem nelegāli...

G.Kusiņš

Es tā neteicu.

M.Draudiņš

Nē, es tā saku... Vai jūs analizējat kādreiz jeb nē.

G.Kusiņš

Es vēlreiz gribu teikt, ka es tā neteicu, ka tas pārsniedz to daļu.

M.Draudiņš

Nu, labi. Es tad uzstādīšu jums vienkāršu pēdējo jautājumu un tad es jūs vairs nemocišu. Jūs zināt, ka starptautiskās organizācijas jau 2000.gadā ir brīdinājušas Latvijas valsti, ka šī nelikumīgā norma, kā viņi uzskata, nelikumīgā absolūti norma ir nekavējoties jāpārtrauc. Nu, teiksim, tas ir Starptautiskais valūtas fonds, tā ir Pasaules banka, es nolasišu Pasaules bankas rakstu: jārealizē pensijas sistēmas reforma, ieskaitot sekojošo: a) atcelt jebkāda veida aizliegumu strādājošajiem pensionāriem saņemt pensijas, b) uzlabot pašu sistēmu, tās taisnīguma principus.

Vai šie pasaules organizācijas... mēs gribam tikt Eiropā.. Nu kā mēs tiksim Eiropā, ja mēs spēsim virsū uz Pasaules organizāciju ieteikumiem. Teiksim, nu.. pieņemsim, ja mēs ignorēsim

šos ieteikumus. Kā jūs vērtējat šos ieteikumus un vai, teiksim, likumdevējs ir paredzējis ņemt vērā šos Eiropas ieteikumus jeb nē?

G.Kusiņš

Attiecībā uz šiem ieteikumiem es jums varu pateikt tā, ka es šos ieteikumus vērtēju kā ieteikumus, kas ir nākuši no institūcijas, kas aizdod naudu uz procentiem valstīm. Kas aizdod naudu uz procentiem nabadzīgajām valstīm un tieši tā es arī tos vērtēju. Ir dažādi ieteikumi bijuši no šīm organizācijām: paaugstināt pensionēšanas vecumu... Jūs esat paņēmis tikai vienu no šiem ieteikumiem.

M.Draudiņš

Nē, tas ir tas, kas ir rakstīts...

G.Kusiņš

Un lietas materiālos tur arī ir viens no šiem ieteikumiem. Bet, manuprāt, ja mēs ņemsim vērā pilnīgi visus šos institūciju ieteikumus, tad šī sociālā situācija valstī var būt pavisam savādāka.

Manuprāt, šajos jūsu nolasītajos nav arī pieminēts, ka tie ir nelikumīgi, jo Pasaules banka nav tiesīga izvērtēt, vai tie ir likumīgi vai nelikumīgi. Viņi vienkārši ir norādījuši, ka viņuprāt tie būtu jāpārtrauc. Un jāsaka tā, ka Saeima ir pieņēmusi likumu un arī to ir pārtraukusi. Protams, ka tas nav pārtraukts uzreiz, tam ir paredzēts pakāpeniska pārtraukšana, bet nevar teikt, ka tie nav ņemti vērā. Nu tikpat labi ir noraidīti arī tādi priekšlikumi, kas nāca un teica, ka ir jāpaaugstina pensionēšanās vecums līdz 65 gadiem, vai teiksim, jāaizliedz priekšlaicīgās pensionēšanās iespējas, kas arī bija Pasaules bankas prasība.

M.Draudiņš

Nu un tad, ja ņem 91.punkta kontekstā par atklātu, tā sakot, diskrimināciju, vai nebūtu labāk, ja tiktu paaugstināts pensiju vecums visiem pensionāriem, un tādā veidā atrisinātu šo problēmu, jeb diskriminējot tikai strādājošos pensionārus... Kas būtu labāks risinājums?

G.Kusiņš

Manuprāt, jūsu jautājums ir ārpus lietas būtības. Kas būtu labāk... Manuprāt, būtu labāk, ja mēs visus 50 gadus būtu dzīvojuši savā valstī un mums nebūtu kaut ko jāpielīdzina kaut kam. Manuprāt, būtu noteikti labāk. Līdz ar to nav iespējams šeit izvērtēt, kā būtu labāk, ja... attiecībā uz šo sistēmu var būt dažādi risinājumi. Valsts ir izvēlējusies šādu.

M.Draudiņš

Nē, es saprotu... es tikai tāpēc, ka tas ir Satversmes pārkāpums, tāpēc es jums jautāju, vai labāk iet uz atklātiem trīs Satversmes punktu pārkāpumiem, jeb labāk pieņemt tādas likumu normas, ko valsts ir tiesīga pieņemt. Respektīvi, katras valsts tiesības ir noteikt savā valstī izejot no ekonomiskās situācijas, tautas veselības stāvokļa viedokļa noteikt pensionēšanas vecumu. Šeit viņa nepārkāptu nevienu Satversmes punktu. Pretējā gadījumā viņa pārkāpj veselus trīs.

G.Kusiņš

Es vēlreiz jums varu atbildēt, ka es neuzskatu, ka ir pārkāpts Satversmes 109.punkts un tādēļ man nav pamata, teiksim, jūsu teikto apstiprināt, ka ir kaut kādi labāki risinājumi. Vienmēr var atrast labākus risinājumus.

A.Endziņš

Paldies. Ir jautājumi? Nav. Tiesnešiem? Nav.

Līdz ar to lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta.

Un pirms mēs atklājam tiesu debates, tiesa pasludina pārtraukumu uz 15 minūtēm.

(Pārtraukums)

A.Endziņš

Tiek uzsāktas tiesu debates.

Kā pirmajam vārds tiek dots pieteikuma iesniedzējam. Cik jums laiks būtu vajadzīgs debatēs?

M.Draudiņš

Desmit minūtes drīkst katram?

A.Endziņš

Jā, lūdzu.

Saeimas pārstāvim? Nav iebildumu? Paldies.

Lūdzu, kurš pirmais? Draudiņa kungs.

M.Draudiņš

Pirmais, uz ko es gribu norādīt, ka Latvijai ejot uz Eiropas Savienību, ir ne tikai jāvienojas par tām iedaļām, ko prasa no mums Eiropas Savienība, bet arī jāsakārto pašai savas likumdošanas normas.

Kā es domāju, visi saprata no manas uzstāšanās, mums patiešām ir šīs likumdošanas normas pilnībā nesakārtotas. Mēs, kā jau es teicu, esam pārkāpuši gan Satversmes normas, kas ir galvenais likums, un ja kaut viena no Satversmes normām būtu pārkāpta, tad šie likumi ir atzīstami par spēkā neesošiem, bet šeit ir pārkāptas veselas trīs. Ja mēs ejam uz Eiropas Savienību, tad tā sakot, pārkāpjot arī starptautiskās konvencijas, kuras mēs esam ratificējuši, mēs nonākam neapskaužamā stāvoklī. Un beigu beigās, ja mēs, likumdevējs pieņemam likumus, tad viņiem ir jābūt savā starpā kontekstā. Viņiem ir jāatbilst vienam pret otru. Ja mēs pieņemam 26.punkta labojumus un pasakām, ka pensijas mēs apturam, jeb daļēji samazinām, tad ir jābūt arī šiem labojumiem iekšā pašā Pensiju likumā. Jo nevar būt tā, ka Pensiju likumā forma dod tiesības saņemt pensijas pēc šī Pensiju likuma formulas, bet turpat likumdevējs ar citu pantu visu to atmaina. Tāda kārtība nevajadzētu būt, manuprāt, un es domāju, ka tā ir jānovērš.

Tā kā Saeima ir jau četras reizes mēģinājusi šo likuma normu novērst, bet viņai nekas neizdevās, iznāca tikai, kā jau es teicu, vienīgs aprīļa joks, tad tanī vietā, lai novērstu šo pensionāru aplaupīšanu principā, tiek pieņemts lēmums par pensionāru aplaupīšanas daļēju samazināšanu, reglamentējot to ik pa gadiem. Tas ir galīgs arī tāds likumdošanas *nonsens* manā uztverē.

Nu, nobeigumā... es negribu ilgi aizkavēt tiesu, nobeigumā es uzskatu, ka šis lēmums tā vai citādāk būs pieņemts, citas iespējas mums nebija, kā griezties

Nu, kā mēs redzējām, tad arī mūsu oponents principā ar savu sirdi un dvēseli jūt mums līdz un saprot mūsu situāciju, bet nu viņš pilda savus dienesta pienākumus... nu un, kā saka... nobeigumā es pastāvu uz to, ka mēs ciešam lielus materiālos zaudējumus. Kā jau es aprēķināju provizoriski, tas man sastāda... ja mēs pieņemam šos jaunos labojumus, kas ir no Saeimas pieņemti, tad es zaudēju kaut kur 8500 latus un Valdis Eglītis zaudē kaut kur pāri par 4000 latiem un Viktors Purmalis... viņš jau nosauca. Tātad ņemot vērā to, ka šie zaudējumi ir, tad viņi ir, kā saka, būtu arī jākompensē.

Kā sakot, tiesiskās normas ir jānovada līdz likumīgajām normām, jāpieņem tas, ka Latvijas Republikā eksistē divi šie sociālās aprūpes veidi - gan sociālā apdrošināšana, gan sociālie pabalsti, nedrīkst viņus jaukt nekādā veidā kopā, kas tiek darīts arī Saeimas atbildes vēstulē.

Un vienīgais, ko es nobeigumā gribu pateikt. Pirmajā manā prasības pieteikumā, ko es rakstīju diezgan lielā emocionālā kāpumā, es pieprasīju šo nelikumīgo, manuprāt, likuma normu atmainīt kopš pieņemšanas brīža. Bet es arī labi saprotu, ka veicot šo atmaiņu kopš pieņemšanas brīža, mēs tiešām varam nodarīt lielu postu Latvijas valstij un sagraut visu pensijas sistēmu. Tāpēc jau savā izlabotajā prasībā es lūdzu pieņemt šo likumu... nelikumīgās normas atmaiņu sākot ar tiesas sprieduma brīdi.

Paldies, tas man ir viss.

A.Endziņš

Paldies.

Eglīša kungs, runāsiet? Nē. Purmaļa kungs?

V.Purmalis

Es praktiski jau visu savā runā pateicu, bet vienīgais es vēl gribētu atgriezties pie tā jautājuma, ka godātais Saeimas pārstāvis joprojām jauc sociālās apdrošināšanas nodrošinājumu ar sociālo pabalstu. Arī par konvencijas par sociālā nodrošinājuma minimālajām normām. Arī tur ir teikts, ka cilvēks ir tiesīgs kā sociālo nodrošinājumu saņemt pabalstu. Bet tas nav saistīts ar sociālās apdrošināšanas drošību.

Un otrs jautājums, ko es vēl vienreiz gribētu atkārtot, tas bija starptautisko ekspertu norādījums, ka nedrīkst risināt sociālās problēmas tikai ar Pensiju likuma palīdzību.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vārds tiek dots Saeimas pārstāvim Kusiņa kungam.

G.Kusiņš

Godātā tiesa! Debatēs es vēlētos pievērsties pieciem punktiem, lai pilnībā noskaidrotu šīs lietas juridisko pusi. Es vēlreiz gribu pateikt, ka lietas juridisko pusi.

Pirmkārt, es gribu vērst tiesas uzmanību un arī pieteikuma iesniedzēju uzmanību, ka nav nekādas kļūdas Saeimas atbildes rakstā. Tur kļūdu nav. Nav.

Atbildes rakstā ir parādīts, ka tas tiek pielīdzināts divkāršam pabalsta apmēram, nevis ka pensionāriem tiek piešķirts pabalsts. Šeit ir būtiska starpība, un es vēlētos vērst tiesas uzmanību uz to, ka šeit nav pieļaujama tāda Saeimas atbildes raksta sagrozīšana.

Divi. Manuprāt, mums būs jānostājas uz stingri juridiskiem pamatiem un nebūtu jāmēģina šo lietu vērtēt plašāk nekā patiesībā šobrīd šī lieta tiek izvērtēta. Tātad ir konkrēts Pārejas noteikumu 26.punkts ar atbilstību Satversmes 91. un 109.pantam. Šeit nav runa par atbilstību citiem Satversmes pantiem, gadījumā, ja jāizvērtē atbilstība citiem Satversmes pantiem un pieteikumi var tikt no jauna iesniegti, atbildes raksti noteikti tiks no jauna iesniegti, un prāva var notikt otrreiz, bet jau uz citiem argumentiem un citiem pamatiem.

Manuprāt, mums ir jāskatās ne tikai, cik tālu ir nodokļu administrēšanas efektivitāte, bet jāatgriežas pie tā, kāda ir ekonomisko tiesību būtība. Kāda ir 109.panta būtība. Kāpēc viņš tur ir? Kļūdas pēc? Pārpratuma pēc? Izdabāt kādam - Pasauls bankai? Vēl kādam? Tas ir ierakstīts, lai cilvēkiem, kas vecuma dēļ nespēj strādāt, būt iespējams saņemt vecuma pensiju. Tas nav ierakstīts tādēļ, lai kādam būtu iespēja saņemt milzīgu lielu naudu un jūs atceraties, tad tikko pēc pensijas

lietas ieviešanas parādījās cilvēki, kas nelikumīgi bija saņēmuši milzīgas pensijas, izmantojot Pensiju likuma nepilnības bija panākuši sev simtiem latu lielas pensijas īsā laikā.

Atgriezīsimies pie lietas juridiskās būtības. Tagad pie tiesiskās paļāvības principa, ko Satversmes tiesa norāda. Arī tie cilvēki, kas pieņem likumus, patiešām apzinās tiesiskās paļāvības principa būtību. Bet šeit mums ir jāņem vērā tas, ka ir lielas ierēdņu algas. Pastāv tāds uzskats. Samazināsim ierēdņu algas. Jūsu vietā sēdēs kāds cits. Nu, vai es nākšu vai nāks kāds cits... valstij ko... jāpasaka, ka mēs nepalielināsim nevienu algu, nevienu pensiju neindeksēsim, neko neteiksim, baidoties no tiesiskās paļāvības principa. Tiesiskās paļāvības princips ir jāņem kā viens no pamatprincipiem, bet ir jāskatās arī viss pārējais. Manuprāt, nevar nedomāt par realitāti. Nevar nedomāt par realitāti.

Endziņa kungs jautāja, cik liela daļa ir no sociālā budžeta šīs pensijas. Pārtraukuma laikā man izdevās noskaidrot, ka 2000.gadā tas ir bijis 88,6% no visiem šiem izdevumiem. 88,6% no visiem izdevumiem. Tā ir liela daļa no šīs summas.

Cik lielu daļu no pensionāriem šīs skar? Lietas materiālos, teiksim, sociālajā ziņojumā es atradu, ka šī pensijas samazināšana, ja tur ir pareizi rakstīts, protams, kas ir jāpārbauda, skar 4,2% pensionāru. 4,2% pensionāru.

Nākošais. Runājot par sociālo nodrošināšanu, nevar aizmirst sociālās nodrošināšanas vispārējo sistēmu. Pensijas ir viena lieta. Jājautā, vai maternitātes pabalsts ir pietiekošā līmenī? Vai mēs varam izraut vienu, neskatoties uz citu? Vai šobrīd mums mazās pensijas ir pietiekošā līmenī? Vai mēs esam priecīgi par to? Es nedomāju, ka kāds no mums var būt par to ļoti priecīgs.

Manuprāt, šeit ir jāņem vērā katras valsts ekonomiskā situācija. Es vēlreiz gribētu vērst tiesas uzmanību uz to, ka starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām tieši ir ierakstīts: ka maksimālajos valstī pieejamo resursu ietvaros.

Vēl kas mums ir jāņem vērā.. Mēs esam veikuši pensiju reformu. Tas, ko mēs esam izdarījuši, tas ir atzinīgi novērtēts no starptautisko organizāciju puses, ka mums ir izdevies īsā laikā izveidot pensiju sistēmu un šo kā sistēmu gan institucionalizētu, gan arī personificētus kontus un visu pārējo. Ļoti viegli šo sistēmu sagraut. Un vēl aizvien paliekot pie pārliecības, ka pensiju sistēmu lielā mērā ietekmē nevis šie grozījumi, bet gan iepriekšējie grozījumi, kas būtībā, ja tā tēlaini var teikt, apēda visus uzkrājumus un palielināja pensionāriem pensijas, kas bija izdarīts priekšvēlēšanu tādā eiforijā, manuprāt. Ja mēs šādi raugāmies uz šīm lietām, tad mēs saprotam, ka valsts finansiālās iespējas nav bezgalīgas. Valsts var aizņemties naudu arī kaut kur citur un maksāt pensionāriem pensijas.

Bet es gribētu vērst Satversmes tiesas uzmanību uz kopsakarībām. Uz kopsakarībām, ka vecuma pensijas nav vienīgais, ko valsts ir uzņēmusies maksāt. Valsts ir uzņēmusies maksāt arī daudz ko citu. Un es vēlreiz gribu aicināt, ka jādzīvo ir tik, cik naudas ir. Es saprotu, ka vienmēr gribas dzīvot labāk. Kādreiz var aizņemties, ja jūs redzat reālu iespēju atdot parādu. Bet gadījumā ja jūs redzat, ka šis ceļš ved nevis uz laimi, bet uz elli, tad manuprāt ir nepieciešams pieņemt lēmumus. Šie lēmumi kādreiz var būt ļoti nepatīkami, bet es vēlreiz gribu vērst Satversmes tiesas uzmanību uz vēl vienu apstākli.

Pieteikuma iesniedzējs jau atbildēja, ka valsts nav atņēmusi pensijas izmaksu, valsts ir samazinājusi to pensiju līdz 60 latiem. Tāda ir konkrētā valsts rīcība. Līdz ar to valsts nav atkāpusies no savām saistībām. Valsts, ņemot vērā to, ka šis kopīgais katls veidojas ne tikai no iemaksām, bet arī no kaut kādas pārrēķinātās daļas, šobrīd rīkojas manuprāt pieļaujamā manevra ietvaros. Valsts ir bīstami pietuvojusies pie tās robežas, kad mēs varētu teikt, ka šie līdzekļi ir

pietiekami personas izdzīvošanai, tādēļ mēs varam atrast sakarību starp šo divkāršo sociālo pabalstu un minimālo darba algu, bet šīs nu ir mūsu valsts reālās iespējas. Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Vai lietas dalībnieki - pieteikuma iesniedzēji vēlas izteikt repliku? Lūdzu!

V.Purmalis

Es gribētu nocitēt tagad... Konvencija par sociālās nodrošināšanas minimālajām normām 26.pants.

Nodrošinājuma gadījums iestājas pēc noteiktā vecuma sasniegšanas. Noteiktais vecums nav vairāk kā 65 gadi. Tātad tas ir līdz pensijas vecumam. Tas ir pabalsts.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Draudiņa kungs?

M.Draudiņš

Es vienkārši gribēju vērst uzmanību uz to, ka ja mēs pieņemsim uzskatam, ka valsts ir izpildījusi savas funkcijas, lai iekasētu nodokļus... kaut gan mēs tikko redzējām un tas bija deputātu oficiāls ziņojums, ka nav iekasēti 140 miljoni. Tas daudzkārtīgi pārsniedz to deficītu, kas šobrīd ir, par ko mēs tā rūpējamies, Saeima, un par ko mēs laužam šeit šķēpus.

Tad varbūt ir jādara divas lietas: vai nu jāiet uz šā, kā sakot, ieņēmumu panākšanu, priekš tam ir administratīvā sistēma valstī, priekš tam ir represīvā sistēma valstī un šos nodokļus tomēr iekasēt.

Ja tas nav iespējams, tad varbūt vajag pārskatīt vispārējo Pensiju likumu par valsts pensijām un nemānīt tautu ar Pensiju likuma noteikumiem un tad ar vienu roku it kā dod, un ar otru roku it kā atņem. Vienkārši jāsavēd kārtībā likumdošana. Tad nebūs diskriminācija, tad likumi nebūs... nebūs nesaiste starp dažādiem likumiem, nesaiste ir arī vēl starp sociālās apdrošināšanas likumu un likumu par valsts pensijām. Tur ir absolūta nesaiste. Jo viens nosaka, ka to, ko tu pats savā fondā iemaksā, to tu pats dabū atpakaļ. Tātad tas jau vedina uz domu, kas tas ir personīgais īpašums. Otrs - 26.punkts šo personīgo īpašumu pārsvītro. Tas jau ir no komunistiskās ideoloģijas atlieka.

Tātad, kā jau es te humoristiski teicu, kāpēc tu tik īdzīgi visu savu pensijas fondu gribi sev, sadalīsim līdzīgi to, kas pieder tev.

Un trešais un galvenais jautājums ir tāds: kad es iepazīnos ar visas pasaules pensijas fondiem dažādās valstīs, tad visur.... es neatradu nevienu pensijas likumu, kur nebija paredzēts, ka... teiksim, tanīs likumos, kas bija, kur darbojās pensiju apdrošināšanas sistēma, tad pensiju apdrošināšanas sistēma nodrošināja pensionārus, bet to daļu, ko nodrošina sociālās pabalstus, teiksim, maternitātes pabalstus, bērnu gadījumu pabalstus un tā tālāk... tos visus nodrošina valsts no sava budžeta. Mūsu valstī, atšķirībā no visām citām valstīm, iznāk otrādi. Ka mūsu valsts budžets sociālajā budžetā nedod neko. Bet vēl vairāk. Viņš izņem no sociālā budžeta tās sociālās apdrošināšanas iemaksas un no šīm iemaksām sniedz sociālo palīdzību. Tas ir interesants pasākums, kas nav nevienā citā. Tā vismaz es neatradu citā valstī, kur vēl tā rīkotos.

Tas ir, teiksim, tāds aspekts. Un otrs aspekts, tā sakot, ir tāds. Ka ja valsts ir solidārs sociālā budžeta maksātājs. Sociālo budžetu maksā solidāri, teiksim, katrs pats personīgi savā fondā un valsts maksā arī solidāri iekšā šajā pensiju... tanī sociālā apdrošinājuma fondā, lai varētu segt visus tos pabalstu maksājumus. Mūsu valstī tas nav paredzēts un tas nav pareizi, manuprāt, tāpēc šis... un galvenais ir jāsāk valstij nodarboties ar valstiskām funkcijām. Respektīvi, jāpanāk, lai tiktu.... ja jau mēs maksājam lielas naudas par valsts ieņēmumu administrēšanu, tad acīmredzot jānodrošina ar visiem līdzekļiem, lai šie ieņēmumi arī reāli tiktu administrēti. Nevis atstājot 140 miljonus kaut kur gaisā karājoties un pēc tam to trūkumu ievēlot no strādājošajiem pensionāriem.

Un pēdējais. Nu kāpēc tad šo... ja mēs sametamies kopā kaut kādā jautājumā, tad kāpēc tikai no strādājošajiem pensionāriem atņemt šo pensijas daļu? Varbūt tad, ja valsts ir tādā bankrota situācijā... ā, starp citu, vēl viena interesanta ideja. Jūs ziniet, ka Argentīnā patreiz valda ļoti liela ekonomiskā krīze. Un es speciāli painteresējos, kā ir Argentīnā. Un Argentīnā patreiz ir tā: ka tiek iesaldēti krājbankās noguldītie ieguldījumi. Ne atņemti, bet iesaldēti uz laiku. Bet pensijas sistēma strādā nevainojami. Cilvēkam pašnāvība nav jādara tāpēc, ka viņš nesaņem pensiju. Pensija tiek izmaksāta. Un valsts neņem, Argentīnas valsts neņem vērā mūsu valsts labo pieredzi atņemt strādājošajiem pensionāriem, teiksim, daļu no pensijas. Tas ir gadījumā, kad valsts ir šausmīgas krīzes priekšā. Tāpēc es domāju, jāņem vērā tas viss.

A.Endziņš

Paldies.

Kusiņa kungs?

G.Kusiņš

Jā... Cik nu iespējams replikā izmantot sīkas... Es vēlreiz gribu teikt, ka mēs neapspriežam idejas. Es zinu, ka arī Argentīnas konstitucionālā tiesa atzina, ka šī iesaldēšanas ir nelikumīga. Varbūt, ka man to nevajag teikt, bet Argentīnas konstitucionālā tiesa arī tādu lēmumu pieņēma.

Kāpēc... jūs teicāt, ka jūs pētījāt citu valstu pieredzi. Kāpēc jūs neatradāt... Daudzās valstīs ir privātie pensiju fondi un privāti tiek maksātas pensijas. Šī sistēma ir bez kļūdām? Endronu sabrukums novedīs cilvēkus līdz pašnāvībām. Nav tā, ka... ir pilnīgi iespējama ļoti laba sistēma... līdz ar to politiķu lēmums būs uz kāda citu lēmumu. Privātais var radīt kļūdas... endronu sabrukums principā ļoti daudzus bijušos darbiniekus, kam bija savi privātie fondi, novedīs līdz pašnāvībām.

Mēs veicam reformu. Mēs aizvien negribam saprast, ka mēs esam veikuši reformu bezmaz vakar aizvakar. Un mēs vēl dzīvojam reformas laikā.

Kāpēc jūs neatradāt tādu sistēmu citur? Pareizi, tāpēc, ka cilvēki no dzimšanas ir maksājuši savos fondos, tāda sistēma viņiem ir pastāvējusi gadu desmitiem, pensijas sistēma ir izveidojusies un nostabilizējusies. Protams, ka nevar atrast tādās normālās demokrātijas valstīs tādas reformas, kādas notiek Latvijas valstī šobrīd.

Sistēma patiešām nav pilnīga. Un varētu jau absolutizēt to lietu līdz vēl kaut kam, bet manuprāt mēs pārkāptu zināmas morāles normas. Sociālajā ziņojumā, kas ir lietas 138.lapaspusē, ir ļoti interesanta frāze - „...ir radušās diskusijas par tās pensijas daļas izmaksu, kas neatbilst sociālās apdrošināšanas principiem - novirzīšana uz valsts pamatbudžetu”. Par ko ir runa? Par politiski represētajiem. Politiski represētajiem ir atvieglojumi, kam pensiju rēķina attiecīgo apdrošināšanas stāža daļu ierēķinot vairākkārtīgā apjomā. Man būtu jājautā: vai strādājošajiem pensionāriem ir jāapmaksā politiski represētajiem nodarītās represijas? Man liekas, ka nē. Vai tas ir taisnīgi pret politiski represētajiem? Manuprāt, jā, viņi to ir pelnījuši. Jautājums ir, no kurienes naudu ņemt? Šī izveidotā sistēma nav pilnīga un es negribu teikt, ka viens princips ir pārāks par visiem. Ir jāskata lietas kopsakarībā. Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Tiesa, apspriežoties uz vietas nolēma, ka spriedums tiks pasludināts 19.martā pulksten 11.00 Satversmes tiesas sēžu zālē.

Stenogrāfiste

M.Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre

E.Freimane